

Peyzaj Mimarlığı

Hannover 1951

IGA Hamburg 1953

Kassel 1955

Köln 1957

Dortmund 1959

Stuttgart 1961

IGA Hamburg 1963

Essen 1965

Karlsruhe 1967

Dortmund 1969

Köln 1971

IGA Hamburg 1973

Mannheim 1975

Stuttgart 1977

peyzaj mimarlığı

PEYZAJ MİMARİSİ DERNEĞİ
YAYIN ORGANI

1983 - 1

PEYZAJ MİMARİSİ DERNEĞİ YÖNETİM KURULU

Başkan : Doç. Dr. Hayran ÇELEM

Sekreter : Ar. Gör. Türkay ATEŞ

Üyeler : Dr. Halim PERÇİN

Dr. Mükerrrem ARSLAN

Ar. Gör. Güniz AKINCI

PEYZAJ MİMARLIĞI DERGİSİ'nin

Sahibi : Dernek adına Prof. Dr. Yüksel ÖZTAN

Yayın İşleri Müdürü : Prof. Dr. Yüksel ÖZTAN

Yayın Komitesi : Dernek Yönetim Kurulu

Peyzaj Mimarisi Derneği Üyelerine ücretsiz
gönderilir.

Sayısı : 150 TL.

Öğrencilere : 75 TL.

İLAN TARİFESİ :

İç sayfalar : 10.000 TL.

Arka kapak içi : 20.000 TL.

Ön kapak içi : 25.000 TL.

Arka kapak : 35.000 TL.

Yılda iki defa yayınlanır.

Yazışma Adresi :

A. Ü. Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü
Ankara - Türkiye Tel : 47 21 00/514 - 517

Yayınlanan yazı ve resimler geri verilmez.

Yayınlanan yazı ve resimlerin sorumluluğu yazarlarına aittir. İlanlardan sorumluluk kabul edilmez.

Basıldığı yer : SAN MATBAASI — ANKARA

TEL : 10 40 03 - 11 98 19

pm

1983-1

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
● Doku Kültürü ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliğindeki Önemi	3
Yard. Doç. Dr. İbrahim BAKTİR	
● Seğmenler Parkı	8
Doç. Dr. Selami SÖZER	
● Türkiye'de 1982 Çevre Günü ve Çevre Planlamasına Ekolojik Yaklaşım ..	11
Doç. Dr. Mehmet KÖSEOĞLU	
● IGA München Münih Uluslararası Bahçe Sergisi	19
Prof. Dr. Yüksel ÖZTAN	
● İç Anadolu Bölgesi Ekolojik Koşullarında Şev Tahkimatı İçin Canlı Çitlere Uygun Bitki Türlerinin Saptanması Üzerinde Bir Araştırma	23
Doç. Dr. Hayran ÇELEM	
● Çevre Korunması İle İlgili Uluslararası Organizasyonlar	28
Ar. Gör. Güniz AKINCI	
● IFLA'dan Haberler	30
● Dernekten Haberler	31

Sayın Üyelerimiz

Uzun bir aradan sonra «Peyzaj Mimarlığı» nı yeniden çıkarabilmenin mutluluğu içindeyiz.

Çeşitli zorluklara karşın dergimizin 12 yılı aşkın bir süredir çıkarılmasında elbette en büyük katkı üyelerimizindir.

Ancak özellikle son yıllarda, çeşitli nedenlerle «Peyzaj Mimarlığı» nın çıkarılması, sürekliliği büyük ölçüde aksadı. Yönetim Kurulu olarak Dergimizin yılda en az 2 kez ve düzenli olarak çıkarılması için birtakım değişiklikler ve yeni uygulamalar yapmak zorunda kaldık.

Günümüz koşullarında baskı giderlerini en aza indirebilmek amacıyla «Peyzaj Mimarlığı» nın boyutları küçültüldü. Basım maliyetinin yaklaşık 65.000 TL. yi bulması nedeniyle derginin dağıtımında yeni bir uygulamaya gidilerek, bundan böyle «Peyzaj Mimarlığı» dergisi Üye-

lere «ücretsiz» fakat yıllık ödentilerinin yarısı karşılığı «ödemeli» olarak gönderilecektir. Böylece yılda 2 sayı çıktığını varsayarsak, 2 dergi karşılığı üyelerimiz yıllık ödentilerini iki seferde ödemiş olacaklardır. Şayet yılda iki den fazla dergi çıkartılırsa bu dergiler üyelerimize ücretsiz gönderilecektir.

Umudumuz, üyelerimizin bu düzene uyarak bundan böyle dergimizin sürekli çıkmasını sağlamalarıdır.

Kuşkusuz bir Dernek yayınının yayın hayatını sürdürebilmesi üye ödentilerinin yanı sıra «reklam» geliri sağlamasına da bağlıdır. Bu konuda üyelerimizin yardımlarını bekler, «Peyzaj Mimarlığı» dergisinin beğenilmesi umuduyla saygılarımızı sunarız.

DERNEK YÖNETİM KURULU

DOKU KÜLTÜRÜ VE SÜS BİTKİLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİNDEKİ ÖNEMİ

Yard. Doç. Dr. İbrahim BAKTIR

Ç.Ü. Ziraat Fakültesi
Peyzaj Mimarlığı Bölümü
ADANA

Genel anlamda doku kültürü, çok küçük bitki parçacıklarından aseptik koşullar altında ve özel olarak hazırlanmış büyüme ortamlarında yeni bir bitkinin yetiştirilmesidir. Latince *in vitro* olan doku kültüründe en çok tepe sürgünü, yara dokusu (kallus), hücre ve polen tozları kullanılır (Narayanaswamy, 1977). Bu tip bir yetiştirme şekline doku kültürü denmesinin nedeni, üretimde çoğu kez çoğalma ve değişme kapasiteleri yüksek olan bitki dokularının (ör. tepe meristemi) kullanılmasıdır.

Kültüre alınan bitki parçasının mutlak surette tam bir bitki meydana getirmesi gerekmektedir. Doku kültürü ile çoğaltılan bir bitkinin büyüme şekli, o bitkinin genetik potansiyeline ve tabii bulunduğu ortamın fiziksel ve kimyasal özelliklerine bağlıdır. Bugüne kadar araştırma altına alınan ve çoğaltılması yapılan bitkilerden elde edilen sonuç, her tür ve çeşitten aynı başarılı sonuçların elde edilemediği ve her bitkinin özel gereksinimler gösterdiğidir. Eğer ele alınan bir bitkinin besin maddeleri, hormonal ve kültürel gereksinimleri bilinirse, bu yöntemle çoğaltılamayacak bitki tür ve çeşidi söz konusu değildir (Hartman ve Kester, 1975).

Hücre düzeyindeki ilk doku kültürü çalışması 1902 yılında Haberlandt tarafından yapılmıştır. Haberlandt'in çalışmasından olumlu sonuç alınamamıştır ama bu çalışma diğer araştırmacıların konuya dikkatlerini çekmiştir. 1934 yılında White adlı araştırmacı içerisinde mantar (*Saccharomyces* cinsi) ekstraktı bulunan bir ortamda domates köklerinin devamlı bir şekilde büyüdüğünü göstermiştir. Skoog ve Miller

(1957) bitkilerin büyüme şekline ve morfojenetik gelişmelerine sitokin/oksin hormon dengesinin etkili olduğunu göstermiştir. Murashige ve Skoog (1962) doku kültürü için özel bir bitki besin ortamı reçetesi hazırlamıştır. MS adıyla bilinen bu ortam günümüzde de yaygın olarak kullanılmaktadır. MS ortamının ve Sitokin/oksin ilişkilerinin doku kültüründeki önemi anlaşıldıktan sonra doku kültürü çalışmalarında büyük aşama kaydedilmiş ve 1970 li yıllarda doku kültürü çalışmaları doruk noktasına ulaşmıştır (Conger, 1981).

Doku kültürünün süs bitkileri yetiştiriciliğindeki ilk pratik uygulaması 1960 yılında orkidelerde olmuştur (Narayanaswamy, 1977; Zumwalt, 1976). Bu ilk çalışmalardan sonra doku kültürü yolu ile değişik bitkilerin çoğaltılabileceği var sayılarak çeşitli ülkelerde yoğun çalışmalar başlamıştır. Günümüzde doku kültürü bitki fizyolojisi, bitki hastalıkları ve genetik laboratuvarlarının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Bunların da ötesinde özellikle süs bitkileri yetiştiriciliğinde ticari boyutlara ulaşmış bir üretim yöntemi haline gelmiştir.

Doku kültürü yolu ile bitki üretiminin alışılmış üretim şekillerine göre önemli bazı üstünlükleri bulunmaktadır (Hughes, 1981; Zumwalt, 1976). Bu üstünlükler aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- a) Tek bir anaç bitkiden genetik açıdan çok sayıda benzer bitki elde edilebilmesi; bitki tür ve çeşidine bağlı olarak kısa zamanda bir anaç bitkiden yüzbinlerce yeni bitki elde edilebilir (Baktır, 1982).

- b) Hastaliksız bitki elde etme şansı fazladır. Doku kültürü yöntemi ile yapılan üretimde ise yüzeysel zarar yapan hastalık etmenleri bertaraf edilebilir. İçsel patojenlerin elimine edilmesi daha zordur. Orkide ve sardunyalarda virus hastalıkları önemli boyutlara ulaşmıştır. Doku kültürü ile virüs hastalıkları en aza indirilebilir.
- c) Seralarda anaç bitkiler için ayrılan yerden önemli ölçüde tasarruf edilebilir.
- d) Normal döllenme yoluyla elde edilemeyen melezlerin elde edilmesini sağlar. Protoplazmaların füzyonu yolu ile melez bireyler elde edilebilir.
- e) Süs bitkilerinin birkaçında, anther kültürü yoluyla haploid bitkiler elde edilebilir.
- f) Çok sayıda bitkinin kısa zamanda üretilmesi sağlanır.
- g) Normal üretim yöntemleri ile üretilmesi imkansız gibi gözükken veya çok zor

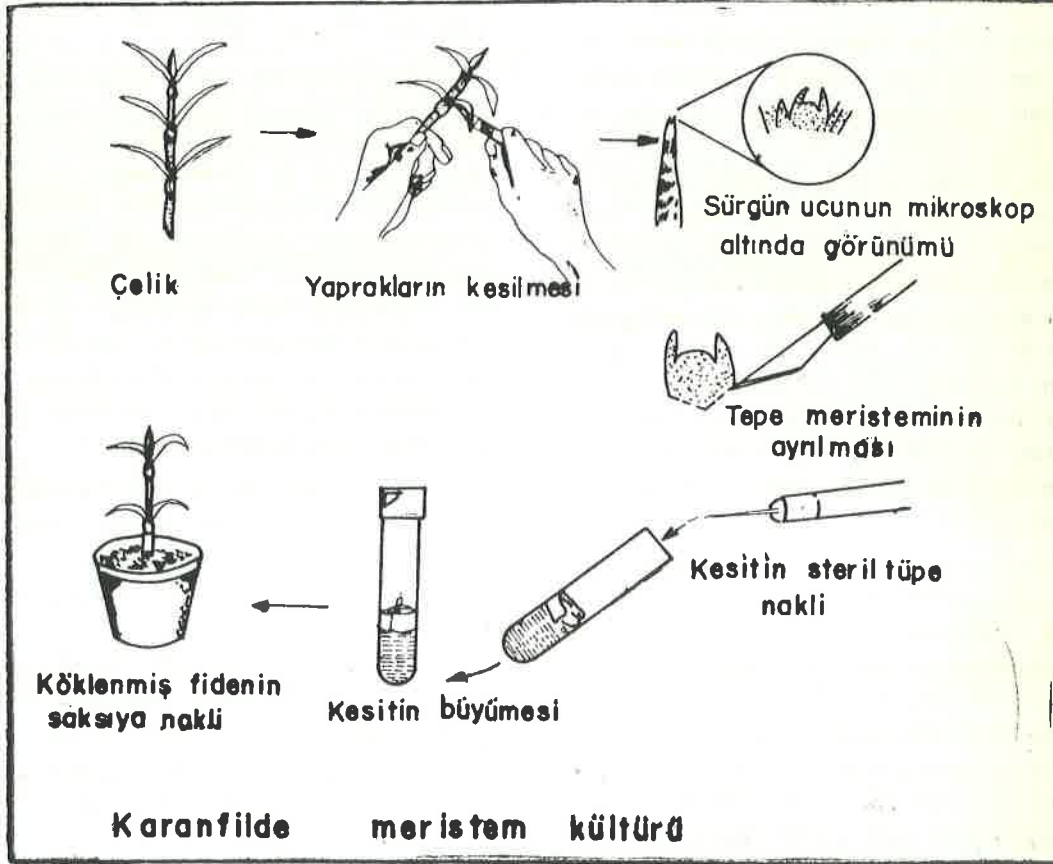
üretilen bitkilerin kolayca üretilmesini sağlar.

- h) Seleksiyon ve taşınma işleri kolaylaştırılır.

Her konuda olduğu gibi doku kültürünün de kendine özgü bir takım zorlukları ve olumsuz yönleri bulunmaktadır. Doku kültürü çalışmalarında karşılaşılan sorunlar şu şekilde sıralanabilir (Zumwalt, 1976) :

- a) Yetişmiş eleman yokluğu veya eksikliği,
- b) Laboratuvar malzemelerinin pahalılığı,
- c) Kimyasal madde teminindeki güçlükler ve
- d) Genetik değişiklikler sonucu istenilmeyen yeni fertlerin ortaya çıkmasıdır.

Doku kültürünün ekonomik anlamda kullanılabilmesi, üretimin seri olup - olmadığına bağlıdır. Ticari ölçekte doku kültürü ile üretim yapan firmalar çoğunlukla bir veya en fazla iki tür bitki üzerinde çalışmaktadırlar. Son yıllar-

da doku kültürü ile üretimin ekonomik olup olmadığı konusunda tartışmalar yapılmaktadır. Üretimi normal yollarla yapılamayan bitkiler ile üretimi önemli ölçüde artırılabilen bitkilerde doku kültürünün gerekliliği tartışma götürmez. Ayrıca, doku kültürü ile ıslah çalışmalarında önemli merhaleler kat edilmiştir.

Günümüzde, çok sayıda otsu ve odunsu süs bitkisi, bazı meyve ağaçları, sebzeler, tarla bitkileri ve birkaç orman ağacı doku kültürü yoluyla rahatlıkla üretilebilmektedir. **Orchidaceae** familyasına giren cinslerin doku kültürü ile üretimi konusunda çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar sonunda, normal yollarla çok zor çoğaltılabilen ve hem de virüsden arı bitkilerin elde edilmesi sağlanmıştır. Bugün çok sayıda süs bitkisi doku kültürü yöntemi ile kolayca çoğaltılmaktadır. Ancak, her bitkiden aynı başarılı sonuç elde edilememektedir. Genellikle, otsu bitkilerin doku kültürü yöntemi ile üretimi odunsu bitkilerden daha kolaydır.

Doku Kültürü ile Çoğaltılabilen Bazı Süs Bitkileri

Amaryllis	Gerbera
Ananas	Gladiolus
Anthurium	Hyacinthus
Begonia	Kalanchoe
Caladium	Lilium
Chrysanthemum	Narcissus
Cyclamen	Orkide
Dianthus	Pelargonium
Dieffenbachia	Petunia
Eğrelti otları	Saintpaulia
Euphorbia	Tulipa
Freesia	

Görüldüğü gibi çok sayıda süs bitkisi doku kültürü ile çoğaltılabilmektedir. Çoğaltılması istenen herhangi bir bitkiden alınan bitki kısmının istenilen belli kalite ve özellikleri göstermesi gerekmektedir. O nedenledir ki, ele alınan bir bitki tür ve çeşidinde doku kültürü ile çoğaltmaya en iyi bir şekilde cevap verebilen belli organlar bulunmaktadır. Örneğin; karanfilde tepe meristemi (Jelaska ve Sutina, 1974; Sutter ve Langhans, 1979), Kalanchoe'de yaprak parçası (Smith ve Nightingale, 1979), eğrelti'de stolon (Zumwalt, 1976) ve Lilium'da

soğan yaprağı (pul) = depo yaprağı (Hussey, 1977) doku kültürü için en ideal kısımlardır. Çok yıllık odunsu bitkilerde amaca en iyi cevap veren kısımlar ise genç sürgünlerin uçlarıdır. Bu bitkilerden alınan parçalar ne kadar genç olursa o kadar kolay çoğalırlar. Özellikle, sonbahar ve kış mevsimlerinde dinlenme gösteren bitkilerde dikkat edilmesi gereken nokta, bu bitkilerin soğuklanma isteklerinin giderilmesidir. Bu nedenle, çoğaltılması istenilen bitki kültüre alınmadan önce belli bir süre soğuklanmaya tabi tutulmalıdır (Murashige, 1977).

Bitki organlarının dış yüzeylerinde değişik mikroorganizmalar bulunur. Bunların başında bakteriler, mantarlar ve virüsler gelmektedir. Sağlıklı bitkilerin iç organlarında (ör, tomurcuk) çoğunlukla hastalıklara neden olan organizmalar ya bulunmamakta veya çok az bulunmaktadır. Doku kültüründe sağlıklı anaç söz konusudur. Steril büyüme ortamları çoğu kez mikroorganizmaların çok kolay bir şekilde gelişebileceği ve çoğalabileceği optimum koşulları içerirler. Rahatça çoğalabilen bu organizmalar, kültürü yapılmak istenen bitki parçacıklarının kolayca infekte olmasına ve kısa bir süre sonra da ölmelerine neden olurlar (Hartman ve Kester, 1975).

Kültüre alınan bitki parçacıklarının en çok ihtiyaç duyduğu organik kimyasal maddeler oksin (auxin) ve sitokin (cytokinin)'dir. Diğer maddeler ise bu iki hormon dengesinin etkinliğini artırması için gereklidirler. Çoğaltma ve yetiştirme ortamında kullanılacak bitki besin maddelerinin miktarı ve çeşidi ele alınan bitkiye ve amaca göre değişmektedir. Genellikle, ortamda kullanılacak kimyasal maddeler Murashige - Skoog ortamının kısmen değiştirilmesi ile hazırlanmaktadır (Murashige, 1974). Yetiştirme ortamının çok karmaşık olmasına da gerek yoktur (Holgate, 1977).

Bitki parçalarından yeni bir bitkinin elde edilmesi somatik hücrelerin çoğalması, adventif gövde oluşumu ve yan sürgünlerin gelişmesi ile olmaktadır. Hem adventif ve hem de yan sürgünler, yeni bir bitkinin gelişebilmesi için mutlaka kök meydana getirmelidirler. Gerek kallus ve gerekse taze bitki parçaları gelişme ortamında oksin ve sitokinin olmaksızın somatik hücre bölünmesi yapabilirler. Ancak,

bu iki hormon kök ve gövde oluşumunu hızlandırır. Ortamda her zaman azotun bulunması istenir. Adventif gövde gelişmesi ortamda bulunan orta dozdaki oksin ve sitokinin ile olmaktadır. Fazla sitokinin yan sürgünlerin gelişmesi ve oksin ise kök oluşumu için gereklidir (Skoog ve Miller, 1957).

Çoğu kez ortamda yeterince besin maddesi bulunduğu halde bitki parçacıklarının büyümediği görülmektedir. Bunun da en önemli nedeni kullanılan ışığın istenilen nitelikte olmamasıdır. Işıklandırmada en çok floresans lambalar kullanılır. Çünkü bu lambalar, bitkiler için çok yararlı olan yüksek intensiteli mavi ve kırmızı ışınları vermektedir. Ortalama 16 saat süre ile 1000 lux intensiteli lambalar isteğe cevap verebilir. Yalnız, kök teşekkülünün son safhasında ışık intensitesi 3000 - 10000 lux e çıkartılmalıdır. Ortamın sıcaklığı ise 20 - 27°C arasında değişir. Burada özen gösterilmesi gereken konu bitkinin doğal büyüme ortamındaki optimum sıcaklığın sağlanmasıdır (Hussey, 1977).

Doku kültürü çalışmalarında birbirini izleyen üç safha bulunmaktadır. Her safhanın amacı ve sorunları bir diğerinden farklıdır. Birinci safhanın amacı, aseptik koşulları oluşturmak ve ele alınan bitki parçacığının büyümesini sağlayarak ikinci safhaya hazır hale getirmektir. Birinci safhada en çok karşılaşılan güçlük, ortamın infekte olması ve kültürün ölmesidir. Bu sorunu ortadan kaldırmak veya en azından kayıpları en aza indirebilmek için ortama bazı antibiyotik, fungusit ve anti - oksidantlar ilave edilebilir. Bu safhanın sonunda ele alınan bitki parçacıkları bir veya daha fazla adventif gövde sürgünleri oluşturmalıdır. Ayrıca, birkaç tane somatik embiryo gelişmeye başlamalı ve önemli miktarda kallus oluşmalıdır.

İkinci safhada ise seri halde alt - kültür - yapılmalıdır. Diğer bir deyimle, hızlı bir şekilde ana kallustan yeni parçacıklar elde edilme - lidir. Bu safhada, bitkiler besin maddeleri yönünden çok hassastırlar. Büyüme ortamına az miktarda charcol (kömür tozu) koymakta yarar vardır. İstenilen sayıda bitki elde edebilmek için alt - kültür işlemlerinin seri bir şekilde devam etmesi gerekmektedir.

Üçüncü safhada ise yavru bitkilerin kültür ortamlarının transfer işlemleri başlar. Burada aranan özellikler; toprağa taşınacak bitki parçacıklarında kökün bulunması ve kendi yaşamını sürdürebilme yeteneğini göstermesidir. Gerçek anlamda fotosentez olayı bu safhada görülmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi son safhada ışık intensitesi 3 - 10 kat artırılır. Ortama az miktarda oksin eklenirse, köklenmenin hızlandırılması sağlanır. Toprağa taşınma işleminin sonunda bazı yumru ve soğanlı bitkiler soğuklanmaya gereksinim duyarlar. Normal büyüme ve gelişmenin olabilmesi için bu soğuklanmanın karşılanması gerekir. Toprağa taşınan (veya saksıya alınan) bitkiler belli bir süre steril seralarda yine optimum sıcaklık, nem ve ışıklandırma altında bulundurulmalıdır (Murashige, 1974; Zumwalt, 1976).

Ülkemizdeki süs bitkileri üretimi hergeçen gün artmakta ve buna paralel olarak da anaç materyal ve fide ihtiyacı hızlı bir şekilde büyümektedir. Karanfil ve glayöl gibi ticari önemi olan süs bitkilerinin fide ve soğansı yumru - ları için her yıl hem döviz kaybetmekteyiz ve hem de ihtiyaç duyulan materyal zamanında gelmemektedir. Gerek sağlıklı bitki üretiminin artırılması ve gerekse ihtiyaç duyulan anaç materyalin yeterince ve zamanında sağlanabilmesi için önemli süs bitkileri üretim merkezlerinde doku kültürü laboratuvarları kurulmalıdır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Baktır, İ. 1982. Yayınlanmamış veriler.
- Conger, B.V. 1981. Cloning Agricultural Plants via in vitro Techniques. CRC Press, Inc., Boca Raton, Florida.
- Hartman, H.T. ve D.E. Kester. 1975. Plant Propagation: Principles and Practices, Prentice - Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey. Sayfa 509 - 532.
- Holdgate, D.P. 1977. Propagation of ornamentals by tissue culture. Sayfa 18 - 43. Reinert ve Bajaj (ed.) Applied and Fundamental Aspects of Plant Cell, Tissue and Organ Culture. Springer - Verlag, New York.
- Hughes, K.W. 1981. Ornamental Species. Bak. K.W. Conger.
- Hussey, G. 1977. In vitro propagation of some

- members of the **Liliaceae**, **Iridaceae** and **Amaryllidaceae**. Tissue culture for horticultural purposes. *Acta Horticulturae*. 78: 303 - 309.
- Jelaska, S. ve R. Sufina, 1977. Maintained culture of multiple plantlets from carnation shoot tips. *Acta Horticulturae*. 78: 333 - 340.
- Murashige, T., 1974. Plant propagation through tissue cultures. *Ann. Rev. Plant Physiol.* 25: 135 - 166.
- 1977. Plant cell and organ culture as horticultural practice. *Acta Horticulturae*. 78: 17 - 30.
- ve Skoog, F., 1962. A revised medium for rapid growth and bioassays with tobacco cultures, *Physiol. Plant.*, 15: 437.
- Narayanaswamy, S. 1977. Regeneration of plants from tissue culture. Sayfa 179 - 204. Reinert ve Bajaj (ed.) *Applied and Fundamental Aspects of Plant Cell, Tissue and Organ Culture*. Springer - Verlag. New York.
- Smith, R.H. ve A.E. Nightingale, 197. *In vitro* propagation of **Kalanchoe**. *Hort Science* 14 (1): 20.
- Sutter, E. ve R.W. Langhans. 1979. Epicuticular wax formation on carnation plantlets regenerated from shoot tip culture. *J. Amer. Soc. Hort. Sci.* 104 (4): 493 - 496.
- Zumwalt, G. 1976. Plant propagation by tissue culture moves from academic theory into commercial production. *Florist*. 10 (1): 72 - 81.

B A S O

FİDANCILIK VE ÇİÇEKÇİLİK

FİDAN VE ÇELİK TEMİNİNDE
BİZE GÜVENE BİLİRSİNİZ

AHMET E. BAYKENT

Zir. Yük. Mühendisi

ÇİFTLİKKÖY/YALOVA

SEĞMENLER PARKI

Doç. Dr. Selami SÖZER
A.Ü.Z.F. Peyzaj Mimarlığı
Blm. Öğretim Üyesi

Ankara SEĞMENLER PARKI, 100. Yıl Kutlamaları çerçevesinde Ankara Belediyesi ve A.Ü. Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümünün işbirliği ile gerçekleştirilmiş ve proje ATAMIZIN 100. Doğum Yılına armağan edilmiştir.

Tasarım ve Kontrol :

Doç. Dr. Selami SÖZER

A.Ü. Ziraat Fakültesi

Peyzaj Mimarlığı Bölümü

Öğretim Üyesi

Uygulayıcı Firma :

Çağrım İnşaat A.Ş.

Başlama Tarihi :

Eylül 1981

Bitiş Tarihi : 1983

KONUM :

Seğmenler Parkı, Kavaklıdere Vadisi'nin Cumhurbaşkanlığı Köşkü önünde, son bulan 65.000 m² lik bölümünü kapsamaktadır.

Alanın doğusundan İRAN Caddesi, batısından ATATÜRK Bulvarı geçer. Park çevresinde, A.B.D. Sefir evi, Japon Sefareti, Çankaya İlkokulu, Pembe Köşk, İsrail ve Pakistan Sefaretleri ile bir dizi özel konutlar bulunmaktadır.

Köşkten bakıldığında, park alanının büyük bölümü görüş alanı içersine girmektedir.

TANIM :

Alan oldukça hareketli bir yapıya sahiptir. Kuzey - güney yönünde yaklaşık 50 metre, taban ile ana yol kotları arasında ise yaklaşık 8 - 15 metre kot farkı bulunmaktadır.

Park alanı, genel olarak kayalık ve kıst den oluşmuştur. Alana, uzun bir süre, çeşitli özelliklerde moloz ve hafriyat toprağı döküldüğünden ötürü, zemin toprağının büyük bölümü heterojen özellik göstermektedir.

Doğru yapılmayan kesimler halen doğal özelliğini korumaktadır. Bu bölümlerde çok az da olsa, orta Anadolunun tipik step bitkilerine rastlanmaktadır. Yamaçlarda ve üst kesimlerde bitki örtüsü bulunmamaktadır. Ancak; Japon sefareti kesiminin tabanından çıkan ve alan boyunca akan doğal su nedeniyle, vadi içinde

Populus - kavak, Salix - söğüt, Morus - dut ve Juglans - ceviz ağaçlarından oluşan etkili bir grup vardır.

Yine; vadi içersinde, ancak dağınık ve soliter olarak, birkaç adet ayva, kayısı ve armut gibi kültür bitkilerine rastlanır.

Projede bu bitkilerin tümü korunmuştur.

TASARIM İLKELERİ :

Seğmenler Parkı, Cumhurbaşkanlığı Köşkü'nün ve 100. Doğum Yılına coşku ile kutladığımız ATAMIZIN onuruna yaraşır bir yaklaşımla ve çağdaş PEYZAJ MİMARLIĞI ilkelerinin ışığı altında, Ankara halkının gereksinimleri de göz önünde bulundurularak yorumlanmıştır. Tasarımda ve malzemede sadelik düşünülmüştür. Parkın Atatürk Bulvarı ve İran Caddesi üzerindeki yol boyu tesislerinde renk olarak temizliğin ifadesi olan beyaz seçilmiştir. Bu nedende bu kesimlerde Denizli bej traverten ile beyaz taraklı mozayik kullanılmıştır. Bu kesimlerde Beyaz - Yeşil kontrastının etkili görünümü hakim olacaktır.

Vadi tabanındaki tesislerde ve iç yollarda ise; doğal görünümlü form ve malzemelere yer verilmiştir. Bu bölümde, daha çok; kuru taş duvar, parke taş ve doğal kayalar gibi malzemeler kullanılmıştır.

Hatlar topoğrafik yapıya uygun olarak, informal ve akıcıdır (Şekil 1 - 2 - 3 - 4).

BİTKİSEL TASARIM :

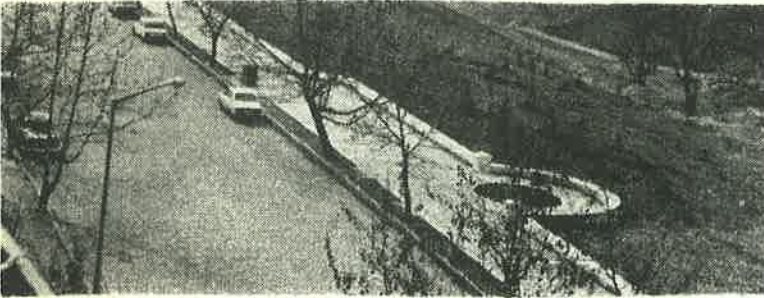
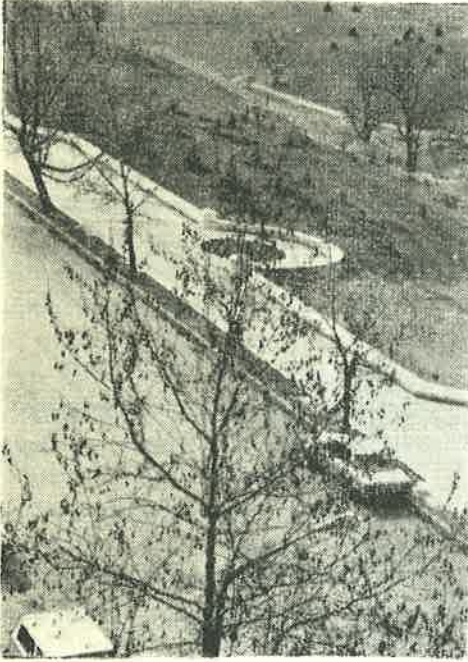
Seğmenler Parkı bitkisel tasarımında da yine sadelik esas alınmıştır. Vadi tabanı özellikle de su kenarlarında genellikle Kavaklıdere vadisinin doğal bitkilerinden ak-kavak - populus alba ve salix - salkım söğüt gruplarına yer verilmiştir.

Çalı grupları olarak, daha çok yer örtücü her dem yeşil bitkilerle vadi içi su kenarlarında renk etkisi yapan peren çiçek grupları düşünülmüştür. Vadi yamaç ve üst bölümlerde engin görüş sağlama yönünden geniş çim alanlara yer verilmiştir. Böylece; genel hatlarıyla vadi tabanının atraktif renk gösterisine karşılık vadi yamaç ve üst bölümlerde monokrom sade bir görünüm yaratılmıştır.

Seğmenler Parkı Uygulama Çalışmalarından Görüntüler

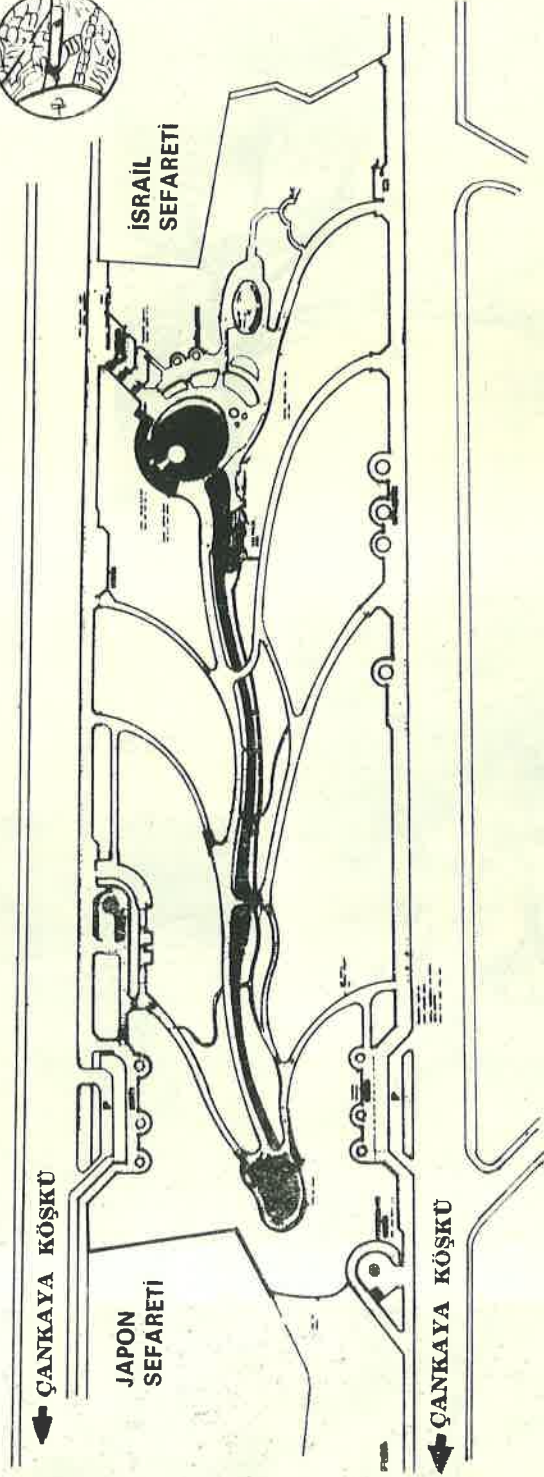

İran Caddesi Üzerinde Otopark,
Tretuvar ve dinlenme köşelerine
bakışlar.

**ANKARA ÇANKAYA 100. YIL SEYMENLER
PARKI GENEL UYGULAMA PROJESİ,**

TASARIM : Doç. Dr. SELAMI SÖZER ÖLÇEK : 1/300

TÜRKİYE'DE 1982 ÇEVRE GÜNÜ VE ÇEVRE PLANLAMASINDA EKOLOJİK YAKLAŞIM

Doç. Dr. Mehmet KÖSEOĞLU

E.Ü.Z.F.

Peyzaj Mimarlığı Bölümü
Öğretim Üyesi

1. GİRİŞ

Birleşmiş Milletlere üye ülkeler, çağdaş çevre sorunlarına ortak bir çözüm aramak amacıyla 1972 yılında Stockholm'daki «İnsan ve Çevre» adlı özel toplantısında 5 Haziran gününü çevre günü olarak ilan etmiştir. Bugün, Nairobi'de kurulan kısa adı UNEP (Birleşmiş Milletler Çevre Programı) olan bir organizasyon, çalışmalarına başlamıştır. Ülkemiz bu organizasyonun üyesidir. Bütün bu ülkelerde haziran'ın ilk haftasında ulusal ve uluslararası düzeyde ve çeşitli meslek uzmanlarının katılımıyla seminer ve simpozyumlar düzenlenmektedir.

Ülkemizde de her yıl olduğu gibi çeşitli mesleklerden çok sayıda uzmanlar, ait olduğu disiplinlere göre çevreyi tanımlayarak sorunları sergilediler ve bir dizi çözüm yolları önerdiler. Büyük kentlerimiz ve yakın çevresindeki ovalar ile kıyılarımızdan İzmir ve İzmit Körfezi örnek verilerek çarpık kentleşme ve sanayileşmenin bu sorunlara neden olduğu görüşünde birleşilmektedir (Örneğin; Uslu ve Türkmen, 1982). Bundan sonra her yıl tatil için kıyılara dağılan uzmanlarımız sonbaharda karşılaştıkları yeni sorunları ekleyerek bu alandaki yayın çalışmalarını sürdürmektedir. Gelecek haziran ayına kadar da büyük kentlerimizdeki (özellikle Ankara) hava kirliliği gündemdedir. Buna karşın sorunların giderek arttığı, önerilen yasaların çıkmadığı gibi, mevcutlarının da uygulanmadığı ve yapılan planların kağıt üzerinde kaldığı söylenmektedir ve söylenebilir. Ancak bundan dolayı bu eylemlerin zararsız olduğu savından umutsuzluğa düşülmemelidir. Öyle ki yapılan karşılıklı bütün bu tartışmalarla sorunlar, çeşitli çevrelerce

somutlaşmakta ve bunların çözümüne ilişkin rasyonel kararlar üretilmektedir. Peyzaj planlama alanında son 10 yıl içerisinde görülen gelişmeler ışığında çevre kavramı ve çevre öğelerinin kullanılması üzerinde tartışılabilir. Ayrıca ülkemizde, bu konu üzerinde nedense diğerlerine oranla çok az durulmaktadır.

2. TEMEL KAVRAMLAR

Çevrenin sözlükteki anlamı, bir şeyin kenarlarının meydana getirdiği kapalı çizgidir (Kılıçoğlu ve Ark. 1970). Bu tanıma göre çevreden «birşeyi veya bir birimi kuşatan, etkileyen ve «birey veya birimin etkilediği canlı ve cansızların tümü» anlaşılmaktadır (Köseoğlu 1979, S 28). Bu arada (Gürel 1982, S KÇ 6 - 3), değişik kökenli uzmanlar tarafından çok sayıda yapılan tanımların bulunduğunu vurgulamakta ve bunlara göre «çevreyi bireyin, ya da daha genel anlamda organizmanın, zaman - mekan koordinatları içinde karşılıklı etkileşimde bulunduğu ortamlar bütünlüğü olarak tanımlamaktadır. Gürel daha sonra bu etkileşim içerisinde insan toplum ve toplumsal çevre kirlenmesini vurgulamaktadır.

Bu tanımların ışığında çevre, birbirinden farklı nitelik ve nicelikte etkili olabilen öğelerden oluşmaktadır. Suyu, havası, toprağı, bitki ve faunasıyla doğa, çevrenin temel ögesidir. Bunun üzerinde insan ve bundan oluşturduğu yapıları (konut, yol, fabrika, otomobil, uçak vs.) bulunmaktadır.

Yeryüzü veya jeosfer, abiyotik, biyotik ve antropojen faktör gruplarının etkileşim alanıdır. Leser (1976, S 33)'e göre «Peyzaj yeryüzünün kendiliğinden fiziksel olarak yayılan bir

parçasının somut veya gerçekte var olan peyzaj yönünden ekosistemidir.» NEEF (1967, Lesser 1976, S 28) göre peyzajdan yeryüzünün homogen strüktürü ve aynı etkileşim dokusuyla tanımlanan somut bir bölümüdür. Peyzaj, çevrede olduğu gibi, çeşitli kökenli veya aynı kökenden çok sayıda uzmanlarca birbirinden ayrı bir şekilde tanımlanmaktadır. Bu arada birçok uzmanlarca kapsam bakımından çevre ve peyzajı eşanlamli bulmaktadır (Örneğin Lesser 1976, Buchwald 1978). Ancak yeryüzü, birbirinden farklı özellikte peyzaj mozayığından oluşmaktadır. Aynı ifade ekosistem için de kullanılmaktadır. Yalnız ekosistem, canlı ve çevre ilişkisiyle tanımlanmaktadır (Ellenberg 1973).

Bu mozayığın parçaları peyzaj mekanlarıdır. Bir peyzaj mekanı, etkileşim (ekolojik), fizyonomik, gelişim (peyzaj tarihi ve genetiği) ve sosyo - ekonomik (insan toplumunun özellikleri, prodüksiyon ve röpodüksiyon strüktürü, çalışma ve konutsal yerleşim alanı alt yapı vs.) yönden karakterize edilmektedir.

Etkileşimden ekosistem öğelerinin (peyzaj faktörleri) birbirleriyle etkileşimi anlaşılmaktadır. Peyzaj faktörleri bir peyzaj mekanı içerisindeki ve komşu peyzaj mekanındaki röliyef, anakaya, toprak, iklim, su, bitki örtüsü ve insanlardır. Her peyzaj mekanının kendine özgü bir ekosistemi bulunmaktadır. Her ekosistem işlevsel olarak kapalıdır. Ancak komşu ekosistem veya peyzaj mekanının öğelerince etkilenir veya bunun öğeleri diğerlerini etkilemektedir. Peyzaj strüktürü, bir peyzaj mekanının formal ve maddesel strüktürüdür. Bunlar mekanın büyüklüğü, biçimi, rengi, madde bileşimi ile peyzaj öğelerinden oluşan iç ve dış yapısıdır. Peyzaj fizyonomisi peyzajın halihazırdaki görünümüdür.

Her peyzaj mekanının strüktürel, etkileşim, fizyonomik, sosyo - ekonomik (kullanım biçimi ve yeğlinliği, verimliliği) durumu sürekli değişim halindedir. Geçmişteki ve bugünkü gelişmeler, geleceğe doğru doğal (doğa tarihi) ve kültürel (kültür tarihi) olarak devam etmektedir.

3. ÇEVRE PLANLAMASINA EKOLOJİK YAKLAŞIM

3.1. Ekolojik Yönden Arazi Kullanım Kuramı

Ekolojik yönden arazi kullanım kuramı, insanın yeryüzü eko - sisteminin biyolojik bir

ögesi olduğu varsayımına dayanmaktadır. İnsan, yaşamının devamını doğal etkinliklerle oluşan kaynaklardan sağladığından ekolojik koşullara uymak zorundadır. İnsanın teknik sistemleri; doğal sistemleri tamamlayabilmekte, ancak bunların yerini alması olanaksızdır. Teknik ve doğal sistemlerle ilgili varsayım ve koşullar aşağıdaki şekilde özetlenmektedir (Schemel 1975, S 72; Haber 1972, S 295).

1. Yeryüzü ekosistemi, sınırlı olmasından dolayı bir kaynak stokuna sahiptir.
2. Büyük ölçekteki ekosistemler, alt sistem ve öğeleriyle karmaşık bir etkileşim dokusu oluşturmaktadır. Bir bütünün bir bölümü, bütünlüyle sıkı bir ilişki halindedir.
3. İnsan yaşamının bağımlı olduğu kaynaklar, ekosistemlerin ürünü ve bundan dolayı bunların oluşumu ve korumasında ekosistemlerin işlevsel yeteneği gereklidir.
4. Doğal ekosistemlerin işlevsel yeteneği kendi kendini düzenlemesi için bütün yeteneğinin sonucudur. Bu sonuç, ancak milyonlarca yıl süresince sistem öğelerinin gelişmesi ve karşılıklı uyumuyla kazanılmaktadır.
5. Doğal ekosistem içerisinde düzenleyici güçlere bağlı denge, dinamik ve stabildir.
6. Ekosistemlerin stabilitesi (dayanıklılığı, örneğin insan girişimleri, kullanımları), önemli ölçüde sistem öğelerinin işlevsel ve strüktürel çeşitliliğine bağlıdır.
7. Teknik sistemler (alandaki özel endüstriyel yöntemlere dayalı üretim) toplulaştırmaya (monokültürel arazi kullanımı) yöneliktir. Bu yaklaşım, insan temel kaynaklarını tehdit etmekte ve doğal ekosistem koşullarına ters düşmektedir.

Bu varsayım ve koşullar arasında ekolojik stabilite için çeşitliliğin öneminden fiziksel planlamada fiziksel ve strüktürel çeşitlilik ilkesine varılmaktadır. Bu temel ilke, kültür

peyzajının oluşmasıyla ilgili olarak şunları içermektedir.

1. Araziyi kullanan insanın etkinliklerinin, isteklerine en uygun bir biçimde dağılım göstermesi,
2. Bütün toplumun yararlarının, amaçlandığında ekonomik ölçütlere göre yer seçimi ekolojik ölçütlerle uyuşması,
3. İnsanın, teknik sistemleriyle yüksek kademede çevre koşullarını stabil bir denge oluşturma anlamında yönlendirme durumunda olmaması. Bundan dolayı doğal faktörlerde bulunan mekanizmalardan yararlanma ve buna uygun olarak bunları koruma,
4. Ekolojik ölçütlerin yüksek işlevsel ve strüktürel, özellikle kullanım sistemlerinde çeşitliliği gerektirmesi,
5. Alan strüktüründe çeşitliliğin, çeşitli kullanım tür ve yeğliliklerinin olabilirdiğince küçük alanlar halinde değişmesiyle sağlanması (Mozayikvari kullanımı).

Mozayikvari kullanım, ancak aşağıdaki kullanım modeli uygulandığında rasyonel bir sonuçta varılır (Haber 1972, S 297).

1. Kullanımların ağırlığına göre 4 sınıfa ayrılması,
2. Belirli bir kullanım bakımından ağırlıklı her alanda, diğer bütün kullanımların küçük alan halinde bulunması.

3.2. Arazi Kullanım Modeli

Ekolojik kuram çerçevesinde arazi kullanım modelinde kullanımlar, aşağıdaki şekilde 4 grup halinde sınıflandırılmaktadır (Haber 1971, S 29).

1. Koruma ağırlıklı kullanım (Protektiv - tip)
2. Üretim ağırlıklı kullanım (Produktiv - tip, entansif tarım ve orman)
3. Kent - endüstriyel ağırlıklı kullanım,
4. Dengeleme veya çok yönlü kullanım (ekstansif tarım, orman ve rekreasyon)

Bu kullanım modeline göre peyzajdan beklenen istekler, aşağıdaki 6 kavramla özetlenmektedir.

Üretim	Koruma
Gelişme	Stabilite
Miktar	Nitelik

Bunlarla, ekosistem ve gelişme durumuyla ilişki kurulabilir. Soldaki özellikler genç, olgunlaşmamış ve duyarlı ekosistemlerde; sağdakiler ise olgun ve stabil ekosistemlerde bulunmaktadır.

Koruma ve dengeleme amaçlı kullanım, az veya çok ölçüde ekolojik potansiyel oluşturmaktadır. Bunlar, büyük ölçüde ekolojik çeşitlilik ve buna uygun olarak düzenlenme gücüne veya stabiliteye sahiptir.

Kent - endüstriyel ve üretim ağırlıklı kullanım alanlarında ise az veya çok doğal potansiyel tüketilmekte ve yüklenmektedir. Bu yükü azaltmak, verimliliği artırma ve yeni bir doğal kaynak kazanmak üzere kent - endüstriyel ve üretim ağırlıklı (entansif tarım vs.) alanlarda koruma ve dengeleme amaçlı (ekstansif tarım ve rekreasyon) kullanımlar zorunludur. Aynı şekilde bu dağılımı düzenlemek üretim ve kent - endüstriyel kullanımlar, koruma ve dengeleme amaçlı kullanım alanları etkisiz hale getirmemesi gözönünde tutulmalıdır.

Kullanımlar arası olumlu ilişki, ekolojik verilere bağlıdır. Bu verilerin elde edilmesi, değerlendirilmesi ve bunlara göre planlanması ayrıntılı ve çok yönlü çalışmayı gerektirmektedir. Böyle bir çalışmanın tekniğini burada bir kaç tümceyle açıklamak olanaksızdır. Ancak kullanım tiplerinin düzenlenmesine ilişkin temel ilkeler aşağıdaki şekilde sıralanabilir :

1. İşlevsel açıdan kullanım tipleri, birbirleriyle kesin bir sınırla ayrılmamalıdır. Komşu kullanımlar arasında geçiş zonu bulunmalıdır. Örneğin Kent - endüstriyel ağırlıklı ile üretim ağırlıklı alan arasında dengeleme amaçlı alanların bulunması.
2. Geniş alana yayılmış kullanım tiplerinin gerek dağılım modeli gerekse kendi arasında sınıflanmasından olabildiğince en yüksek çeşitliliğin güvencesi

için strüktürel mozayik oluşturulmalıdır.

3. Bütün arazi kullanımının temel çatısında koruma alanları (bazen bunun yerine dengeleme amaçlı kullanım alanları) bir inci dizisi gibi birbirine bağlı olmalıdır. Böylece doğal öğeler arasında etkileşim dokusu bozulmamaktadır. Bu bağlantı noktalı ağ ve mozayik ağ şeklinde olduğunda noktalar dengeleme amaçlı kullanım alanlarıyla kuşatılmalıdır.
4. Planlama alanında ilk önce ekolojik denge gözönünde tutularak bir arazi kullanım modeli oluşturulmalı ve ikinci olarak bölgenin ekonomik yönden uygunluğu gelmelidir. Böylece ekonomik ölçütler, ekolojik ilkeler doğrultusunda uygulanmalıdır. Doğal olmayan kullanım (labil) sistemi, doğal ağırlıklı kullanımlarla kuşatılmalıdır.
5. Herhangi bir şematik olarak örgüleme yerine, ekolojik kabul edilebilecek bir anlayış içerisinde doğal mekan, ekonomik ve geleneksel veriler birbirleriyle iyi bir şekilde uyum halinde olmalıdır.

İşlevsel arazi kullanım tiplerinin bir bölgede veya ülke ölçeğinde dağılımı oranı ve bu bakımdan niteliğinin belirlenmesi, kuşkusuz planlama alanının doğal ekolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel özelliklerine göre değişmektedir. Ekolojik yönden fiziksel kullanımın peyzaj planlama ana amacı mevcut kaynaklardan olabildiğince en uzun süre optimum bir biçimde yararlanmadır. Bu temel hedef doğrultusunda ve planlama alanının özelliklerine göre kullanım tiplerinin dağılımı sözkonusudur. Bu itibarla bu konuda herhangi bir araştırma yapmadan bir ölçü vermek olanaksızdır. Bununla beraber genel bir bilgi edinmek için bununla ilgili birkaç örnek yeterlidir. KAULE (1977) Bavyera Alplerinde yaptığı ekoloji yönünden önemli biyotop haritalama çalışmalarında işlevi koruma olan arazi kullanım tipinin genel alana oranı % 50 dir. Federal Almanya'da bu oran % 0,01 - % 50 arasında değişmektedir. Bunun ülke ortalaması % 1'dir. Bu ülkede bununla ilgili yasaya göre kent-endüstriyel ağırlıklı kullanım alanlarında koruma, dengeleme

amaçlı (ekstantif tarım ve rekreasyon) kullanım alanları % 68 dir. Kırsal kesimde ise % 22 üretim % 61 dengeleme amaçlı kullanım öngörülmektedir.

4. SONUÇ

Burada yalnız çevre kullanımına ilişkin dünyada ve ülkemizde şimdiye kadarki gelişmeler özetlendikten sonra yaklaşık olarak son 10 yıl içerisinde özellikle sosyo-ekonomik bakımdan ileri ülkelerde önemleri yasal güvence altına alınmış ekolojik yönden kaynak kullanımının amacı, kuramı ve kapsamı ana hatlarıyla sergilenmeye çalışılmıştır.

Gerçekten ülkemizde bilim ve iş adamları ile politik çevreden 14. Louis döneminde benimsenmiş görüşte olanlar bulunabilir. Bilindiği gibi 14. Louis «ben öldükten sonra kıyamet kopsun» demiştir. Bu görüşten mevcut kaynaklardan yalnız bugün için ve yarını düşünmeden olabildiğince en fazla yararlanma anlaşılmaktadır. Bugün ülkemizin sosyo-ekonomik bakımdan darboğazdan kurtulabilmesi için arayış içinde oluşu, bu görüşte olmayı zorlamaktadır. Nitekim çok yönlü kullanımlara elverişli ülkemiz doğal ve kültürel kaynakların bir bölümü, beklenen yarar sağlanmadan tüketilmektedir. Örneğin dünyada yalnız iki türü bulunan günlük ağacının bir türü (Liquidambe orientalist) Güney Batı Anadolu'da çok dar alanlar halinde ve az sayıda yerel olarak yayılmaktadır. Ekonomik önemi de olan bu ağacın buldukları alanlar, serin gölgesinden dolayı çay bahçeleri ve kamping tesisleriyle donatılmaktadır. Oysa bu alanlar bu yoğun baskıyı kaldıracak nitelikte değildir. Kaldı ki bu amaçlara uygun nitelikteki alanlar, kavak dikimiyle çok az masrafla 5-10 yıl içerisinde kazanılabilir. Burada sağlanan ekonomik yarar ise çay bahçesi sahiplerinin ve ilgili kuruluşun kamp yeri için birkaç aylık kira ücretinden ibarettir. Bunun büyük bir bölümü de yatırıma harcanmaktadır.

İlk bakışta ekolojik yönden kaynak kullanımını pahalı gibi görünmektedir. Bir bakımdan da öyledir. Eldeki malzeme, eldeki yapıt veya iş için yararlı ise neden kullanılmasın; ama bu malzemenin günlük ormanı örneğinde oldu-

ğu gibi, başka bir iş veya yapıt için daha önemli bir işlevi olabilir.

Aslında pahalı veya zor olan; sistemler ve ögeler arasında bir eşgüdümün kurulmasıdır. Buda ilişki kurarak düşünmeye dayanmaktadır. Herhalde Gürel (1982), toplumsal kirlenmeden ve çevre sorunları içerisinde insan faktörünün önemini vurgularken bunları düşünmektedir.

Sistemler ve sistem ögeleri karşılıklı ilişki halindedir. Sistem veya ögelerinden biri yok olduğunda veya işlevini yitirdiğinde sistemde bozulmaktadır. Böylece bugünkü toplumsal kirlenme ve ekonomik sistemdeki bozulma kaynakların yanlış bir politikayla kullanılmasında aranmaktadır. Bu durumda toplumumuzun yaşamını sağlıklı bir biçimde devam ettirebilmesi için doğal kaynaklarımızın kendi yasaları çerçevesinde kullanılması yegane seçeneğimizdir.

5. KAYNAKÇA

- BUCHWALD, K., 1978 — Landschaft - Begriff, Elemente, System. In: Handbuch für Planung Gestaltung und Schutz der Umwelt, Hrsg. Buchwald/Engelhardt, Bd. 2, S 1-23). BLV - Verlag, München, Bern, Wien.
- ELLENBERG, H., 1973 — Versuch einer Klassifikation der Ökosysteme nach funktionalen Gesichtspunkten. In: Ökosystemforschung, Hrsg. H. Ellenberg. Berlin/Heidelberg/New York.
- GÜREL, S., 1982 — Çevre Kavramı Üzerine. Çevre'82 Sempozyumu, Editörler Uslu, O ve A. Türman, S KÇ 6, 1 - 5, İZMİR.
- HABER, W., 1971 — Landschaftspflege durch differenzierte Bodennutzung. In: Bayerisches Jahrbuch Hrsg. Staatsministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten, Jg. 48, Sonderheft, 1. München.
-, 1972 — Grundzüge einer Ökologischen Theorie der Landnutzungsplanung. In: Untere Kolonisation, Hrsg. Gesellschaft zur Förderung der Inneren Kolonisation; H. 11, Bonn.
- KAULE, G., 1977 — Ökologische Raumplanung.

dir. Kaldiki ülkemizin Karadeniz Bölgesi dışında kalan bölümünde doğal kaynaklarımız çağdaş girişimlere karşı duyarlıdır. Ülkemizde doğal yapısı itibariyle bozulan veya işlevini yitiren kaynak, kolayca kendini yenileyememektedir. Ayrıca doğal kaynakların büyük bir bölümü, tarih boyunca çeşitli uluslarca tüketilmiştir. Ne varki ülkemiz henüz çağdaş anlamda sanayileşmemiştir. Bu itibarla sorunlar ortaya çıkmadan önleme olanağımız bulunmaktadır. Yanlış kaynak kullanım politikasının doğurduğu sonuçlarının endüstri toplumlarına ve dolayısıyla bütün insanlığa maliyeti bugün herkesce bilinmektedir. Artık Çevre 83'de çeşitli kökenli uzmanlar (eğitimci, tarım, orman, mimar, mühendis vs.) yöneticiler ve iş adamları, aynı sorunları ve savunmaları ayrı ayrı yerlerde ve zamanlarda yineleme yerine biraraya gelerek olumlu bir diyalog içinde sorunlara çözüm aramalıdır.

In: Daten zur Raumplanung, Hrsg. Akademie für Raumforschung und Landesplanung Bonn.

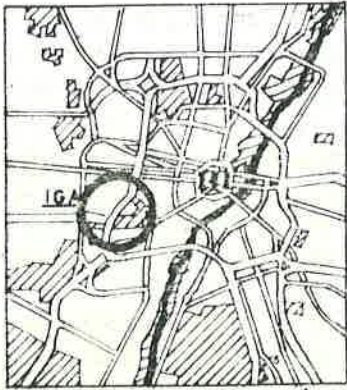
KILIÇOĞLU, N., ARAZ VE H. DEVRİM 1970 — Meydan Larousse, Büyük Lügat ve Ansiklopedi. Meydan Yayınevi, İSTANBUL.

KÖSEOĞLU, M., 1979 — Çevre Bilimi ve Ekolojik Planlama, Çevre ve Tasarım, Editör M. Pultar, S 27 - 43, Çevre ve Mimarlık Bilimleri Derneği

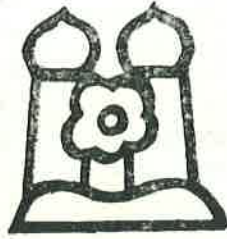
....., 1981 — Çevre Koruma ve Peyzaj Planlama. 5 Haziran Dünya Çevre Günü Değişen Çevre Kavramı ve Planlama Sempozyumu. E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Şehir Planlama Bölümü, İZMİR.

LESER, H., 1976 — Landschaftsökologie. Ulmer Verlag. Stuttgart.

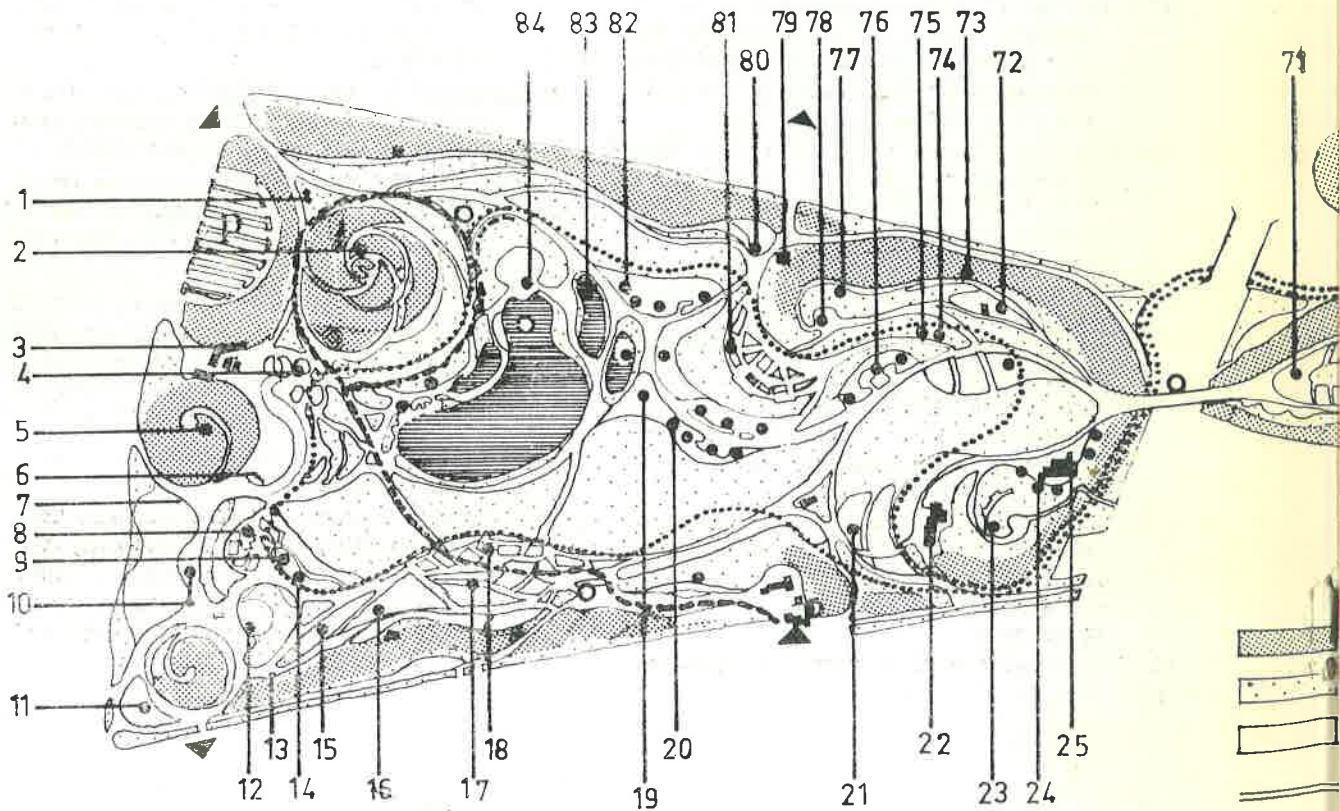
SCHEMEL, H.J., 1975 — Die Ökologische Theorie der differenzierten Bodennutzung - Voraussetzungen und Möglichkeiten ihrer Anwendung in der Raumordnung. Lehrstuhl für Raumforschung, Raumordnung und Landesplanung der TU München.

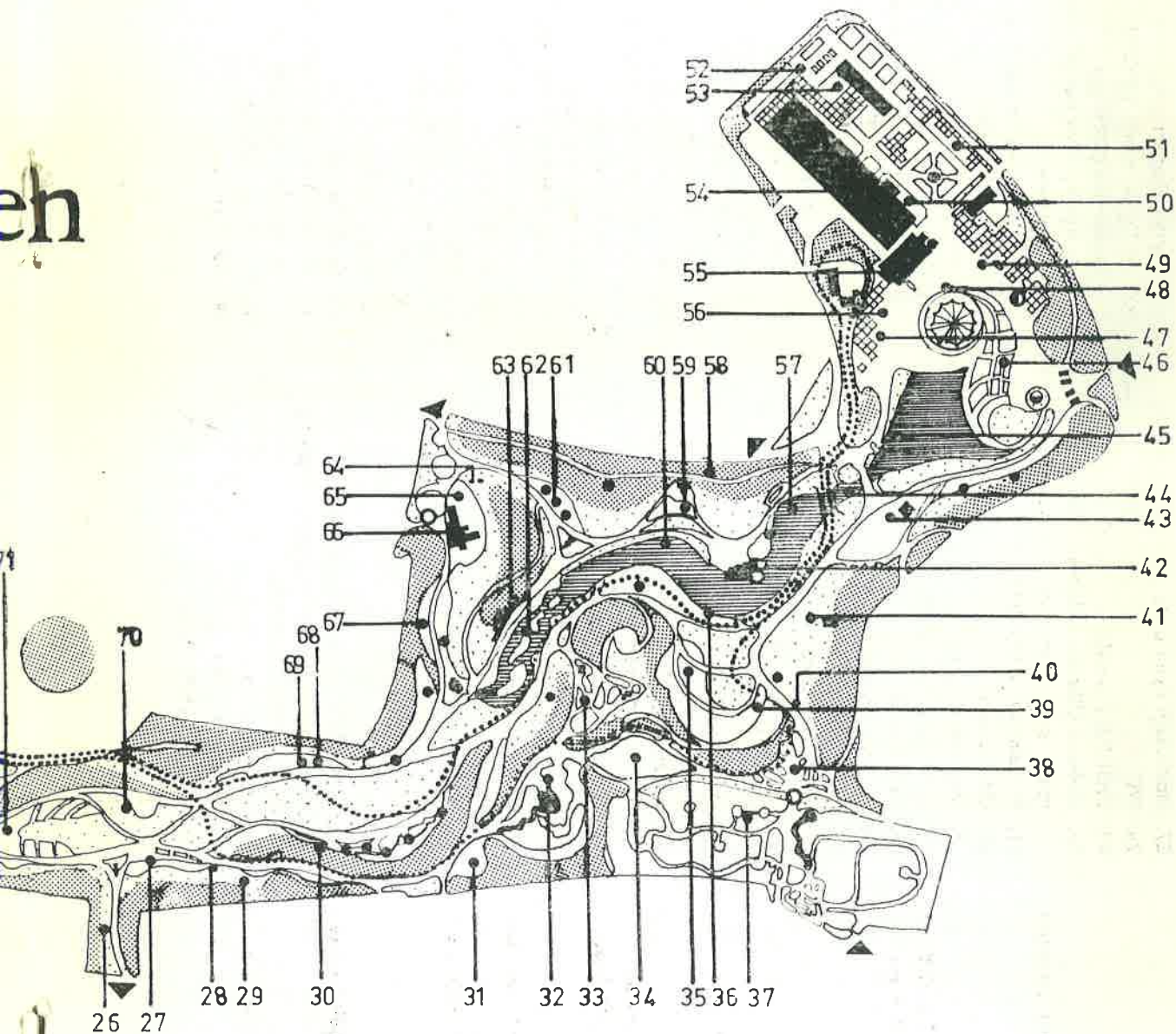
m=KENT MERKEZİ

IGA 83 München

en

- AĞAÇLANDIRILMIŞ TEPELER
- ÇİM ve BİTKİLENDİRİLMİŞ ALANLAR
- GÖSTERİ ALANLARI
- GENEL DOLAŞIM
- MİNİ TREN

- KÖRLER İÇİN GEZİNTİ YOLU
- SU YÜZEYLERİ
- SAAT
- PLASTİK ELEMANLAR
- OTOPARK

1. WC
2. Gül Tepesi - Bakı Noktası
3. Restoran
4. Gül Bahçesi
5. Bakı Tepesi - Sakatların tekerlekli arabaları için geçit
6. Bira Bahçesi
7. WC
8. Güneşli Yerler İçin Çok Yıllık Otsu Bitkiler
9. Çok Yıllık Otsu Bitkiler Gösteri Alanı
10. Oyun Alanı
11. Meyhaneler
12. Tiyatro
13. WC
14. Hemerocallis ve İris
15. Mentollü Bitkiler Çayırı ve Yararlı Otlar Bahçesi
16. Kuşlar İçin Koruma Bahçesi
17. Göğe Seven Çok Yıllık Otsu Bitkiler
18. Yarı Göğe Yerler İçin Çok Yıllık Otsu Bitkiler
19. Dünya Ülkeleri Bahçeleri
20. Avrupa ve A.B.D. Üike Bahçeleri (Avusturya, İngiltere, İsveç, Edinburg, Belçika, Hollanda, Macaristan, Amerika Birleşik Devletleri)
21. İlkbahar ve Yaz çiçekleri
22. Kahvehane
23. Ev bahçesi, Doğa bahçesi, Çiçek bahçesi, Kırsal bahçe, Kentel Bahçe
24. Almanya
25. Amatör Bahçevanlar İçin Danışma ve Görüşme Yeri
26. Yaz Mevsimi için oyun alanı
27. Gökkuşuğu oyun alanı
28. WC
29. Evcil Hayvan evleri
30. Akdeniz Ülkeleri Bahçeleri (İspanya - Verona, İsrail, Sardunya, Türkiye, Mısır)
31. El Sanatları Atölyeleri
32. Oyun Alanı
33. Mezarlık Peyzajı
34. İbrelî Bitkiler Gösteri Alanı
35. Çalı Bahçesi
36. Su İçi ve Kıyısı Bitkileri
37. Küçük Bahçe Birimleri
38. Yıldız Çiçekleri
39. Rhododendron ve Astilbe Vadisi
40. WC
41. Toplantı Alanı
42. Göl Kahvesi
43. Bayern Eyaleti Gıda - Tarım ve Orman Bakanlığı Çalışmaları
44. Kaskatlar
45. Su Zambakları
46. İlkbahar ve Yaz Çiçekleri
47. Münih Bahçesi
48. Forum
49. Bahçevanlar Pazarı
50. Bitki Saksıları - Çanakları - Kasaları
51. Konulu Bahçeler
52. Bahçe Aletleri Sergisi
53. Bahçe İçin Fıskiye ve Heykeller
54. Büyük ve Küçük Kapalı Mekan Gösterileri
55. Bira Bahçesi - Lokanta
56. Cma Pavyonu
57. Beslenme Alanı
58. Orman Gösteri Yolu
59. Fransız Bağları
60. Su İçi ve Kıyısı Bitkileri
61. Ekoloji Bahçesi
62. Akarsulu ve küçük göllü oturma bahçeleri
63. Bahçeli evler bahçeleri
64. Bozkır bahçesi
65. Islak alanlar (Alp eteklerinden)
66. Baviera Eyaleti Kırsal Gelişim ve Çevre Koruma Bakanlığı Çalışmaları
67. WC
68. Şerbetçiotu Bahçesi
69. Bira Parkı
70. Eğreitiotu Vadisi
71. Ülkeler Bahçesi - Yunanistan
72. Akdeniz Terasları
73. Yaşlı Meşeler
74. İlkbahar ve Yaz Çiçekleri
75. Alp Bitkileri ve Alp Çayır Otları (Yukarı Bayern'den)
76. Güller Tepesi Yolu
77. Aşağı Baviera Ev ve Bahçesi
78. Baviera Avcılar Derneği
79. Beyaz Bahçe
80. Bahçe İçin Doğal Çiçek Türleri
81. Gül Sevenler Bahçesi
82. WC
83. Meyve Bahçesi
84. Tarihi Bahçe
85. Ülkeler Bahçeleri Afrika - Doğu Asya - Kenya, Japonya, Hindistan, Çin, Nepal, Tayland
86. Tropik Su Bitkileri
87. Göl Tiyatrosu.

"IGA 83 MUNCHEN" MÜNİH ULUSLARARASI BAHÇE SERGİSİ

Prof. Dr. Yüksel ÖZTAN
A.Ü. Ziraat Fakültesi
Peyzaj Mimarlığı Bölümü
Başkanı

Batı Ülkelerinde doğaya ve bitkilere karşı amatör ve profesyonel amaçlar yönünden ilgi ve bu konulardaki uğraşlar çok eski dönemlere uzanır. Özellikle, Avrupa'da toplumun bitki sevgisi ve bitkilerin toplum yaşantısındaki yeri büyük kentlerden, köylere kadar her yörede birçok örneklerle izlenebilir. Avusturya, İsviçre, Hollanda ve Almanya'da seyahat edenlerin anılarında, balkon ve pencere çiçekleri, yeşiller içindeki insan ölçeğine uygun konut yerleşmeleri, bahçeler ve parklar ile titizlikle korunmuş doğal alanlar unutulmaz izler bırakır.

Doğa ile bütünleşme anlayışı o derece yaygınlaşmış ve planlama kavramının vazgeçilmez ögesi olmuştur ki, örneğin, teknolojiye bağlı dış mekân tasarımlarında bile öncelikli arazi düzenlemesi ve güzel bir ortamın yaratılması temel planlama ilkesi olarak benimsenmiştir. Nitekim, özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra planlanan birçok ülkesel ve uluslararası nitelikteki fuarlar ve sergilerde amaç teknoloji ürünlerini sergilemek, çağdaş aşamaları ortaya koymak ve gelişmeleri yaymak ile iç ve dış pazar yaratmak olmasına karşın, tasarım kararlarında «ilginç ve sempatik, uzun süre kullanımlı bir çevre yaratmak» olgusu planlılardan istenen gerekli ve zorunlu bir sonuç olmuştur.

Bu nedenle, fuarların endüstriyel, ticari ve turizm yönlü işlevlerinden başka, sergi alanının tümü yönünden bir kentin açık ve yeşil alan sistemine katkısında önem kazanmaktadır. Öte yandan, yoğun yapı ve nüfus artışının et-

kinleştiği kentlerde, oldukça büyük ölçülü alanlarda planlanan fuarların, salt sergileme gibi belirli işlev ve süreye bağlı bir kullanım yönünden değil, aynı zamanda, toplumun rekreasyon gereksinmelerini de karşılaması açısından değerlendirilmesi «çok yönlü alan kullanımı» na olanak sağlamaktadır.

Böylece, «Endüstri, Tarım Fuarı ve Sergileri» eylemleri hızlı biçimde tüm dünya ülkelerinde yaygınlaşırken, kent planlamasında yeni bir çığır ve girişim olarak nitelenen «Bahçe Sergileri» önceki örneklerden farklı bir anlayışta ve «Fuar» olgusunu kapsayacak biçimde ele alınmaya başlanıldı.

Bahçe Sergilerinin fuar eylemini kapsamına almaksızın planlanmasının yüzyıl öncesine uzanan bir geçmişi vardır. Ancak, kapsamı ne olursa olsun, işlev ve amaçları çok yönlüdür :

- Çeşitli ülkelerin çevre düzenleme sanatı konusundaki çağdaş anlayışlarını uygulamalarla örneklemek.
- Serginin yapıldığı ülkeye ait bahçe sanatı geleneklerini ve anlayışı ile süs bitkileri yetiştiriciliğini yabancı ülkelere tanıtmak.
- Yerli ve yabancı bahçe ürünleriyle, özellikle bahçede ve kesme çiçekçilikte kullanılan çeşitli süs bitkileri ve ürünleri, kalite ve yeni kültür çeşitleri yönünden topluma tanıtmak.
- Hortikültür alanında üreticiler ve yetiştir-

tiriciler arasında yarışmalar açarak konuyu özendirmek ve gelişmeler sağlamak.

- Peyzaj mimarlığı ve süs bitkileri konusunda amatör ve profesyonel kişileri biraraya getirerek ulusal ve uluslararası düzeyde mesleki tartışma ve bilgi alışverişi sağlamak.
- İç ve dış turizm yönünden ilgi yaratarak kentlere sosyo - kültürel açıdan olduğu kadar, ekonomik yönden de katkıda bulunmak.
- Sportif oyun alanları, tiyatro, konser yerleri gibi çeşitli kullanımlara yer vererek, sergi alanını belirli bir süre için değil, yılboyu sosyal eylemlerin olduğu bir merkez olarak değerlendirmek.
- Sergi içinde çeşitli amaçlarla düzenlenmiş bahçe bölümlerine (Ülkeler Bahçesi, Heykel Bahçeleri, Tıbbi Bitkiler bahçesi, Su Bahçeleri, Oyun Bahçeleri, Arboretum vb. gibi) yer vererek toplumun bu konuda ilgisini uyandırmak ve bilgisini arttırmak.
- Yapısal bahçe malzemesini tanıtmak ve kullanım biçimlerini öğretme gibi konuların yanısıra çeşitli güzel sanatlar ile peyzaj mimarlığı ilişkilerini örnekleyen çalışma ve düzenlemeleri sergilemek, vb. gibi kullanışlar.

Bahçe Sergileri'nin bellibaşlı amaçlarındandır.

Bu konuda, bugüne kadar dünyanın çeşitli ülkeleri (Avusturya, Hollanda, İngiltere, Belçika, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada vb. gibi) arasında özellikle Federal Almanya önemli aşamalar göstererek, çağdaş peyzaj düzenleme örnekleri yönünden en üst düzeye ulaşarak önderlik yapmış, birçok büyük kentlerinde seçkin ve ciddi uygulamalar ortaya koymuş bulunmaktadır.

İlk bahçe sergileri Almanya'da Ondokuzuncu Yüzyılda tarım ürünleriyle bir arada düzenlenmiş; tarım ürünlerinin yer almadığı gerçek bahçe sergisi ise 1869 da Hamburg'da gerçekleştirilmiş, bunu 1897, 1914 ve 1936 yıllarındaki örnekler izlemiştir. Daha sonraları, 1950

den bu yana Hannover (1951), Hamburg (1953, 1963, 1973), Kassel (1955, 1981), Köln (1957, 1971), Dortmund (1959, 1969), Stuttgart (1961, 1977), Essen (1965), Karlsruhe (1967), Mannheim (1975), Bonn (1979) bahçe sergileri çok başarılı olarak uygulanmışlar ve buldukları yerlerin bellibaşlı yeşil alanlarını oluşturmuşlardır.

Almanya'da bahçe sergileri ülkesel ve ülkelerarası nitelikte olmak üzere farklı amaç ve kapsamda ele alınmaktadır. Nitekim, ülkelerarası nitelikte ilk sergi Hamburg'da 1953 de düzenlenmiştir. Sergi 18 ülkede 5 milyon kişi tarafından ziyaret edilmiştir. 1959 da Senato kararıyla, ülkelerarası serginin on yılda bir yapılması kuralına uyularak, kentin başka yerlerinde de buna benzer örneklerin uygulanması uygun görülmüştür. Bu karar çerçevesinde Hamburg'da ikinci ve üçüncü sergiler olan IGA 63 ve IGA 73 gerçekleştirilmiştir.

IGA 83 — München

28 Nisan 1983 de açılmış olan Dördüncü Ülkelerarası Bahçe Sergisi ile Münih, Olimpiyat ve Dünya Futbol Kupasından sonra üçüncü büyük gösterisi için bütün hazırlıklarını hemen hemen tamamlamış bulunmaktadır.

Batı Parkı (Westpark) olarak adlandırılan sergi yeri için yapılan yarışmanın sonuçlanması (I. Ödül - Peyzaj Mimarı Peter Kluska) ve Bavyera Eyaletinin parasal katkısının sağlanmasından sonra, IGA 83 ün Münih'te yapılmasını uygun gören Kent Meclisi 1977 Mayıs ayı oturumunda bu dileğini ilgililere iletmeyi kararlaştırmış, 1977 Temmuz ayında «den Zentralverband Gartenbau - Bonn» örgütünün onayını almıştır.

IGA 83 için dört ana ilke gözönünde bulundurulmuştur :

- Evrensellik,
- Kent içinde doğanın yaratılması,
- Bitkilerin estetik değerlerinin tanıtılması,
- Yeşil bir mekân içinde rekreasyon ve oyun olanaklarının yaratılması.

IGA 83 alanı, bitki örtüsünden hemen hemen yoksun, kullanımı durdurulmuş çakıl ocak-

ları kalıntılarının ve kısmen ticari kullanımların yer aldığı, oldukça yoğun trafiği olan yollarla çevrili, toplam 72 hektar ölçüsünde düz bir arazidir.

Planlama alanının kentin mimari açıdan önemsiz ve ihmal edilmiş bir kesiminin rüzgar tarafından etkilenen bir bölümünde yer almasına karşın, önemli bazı olumlu nitelikleride bulunmaktadır :

- Planlama alanı, kent merkezine 3 km, ticaret ve fuar alanına 1 km. uzaklıktadır.
- Planlanmış yeraltı ve hızlı transit demiryolu ile ana yollar arasından uygun giriş olanakları bulunmaktadır.
- Kentin yeşil alandan yoksun bir kesiminin geliştirilmesi için ilgi çekici bir ortam yaratılması olanağı vardır.
- Alanın düzenlenmesinde kısıtlayıcı herhangi bir engel yoktur.

Yukarda açıklandığı gibi, alanda mimari ya da kentsel ölçekte tarihi ve çağdaş bir özellik bulunmadığından, etkin bir kentsel vurgu yaratabilmek için peyzaj mimarlığı yönünden bir katkının sağlanması uygun ve gerekli görülmüştür. Nitekim, yarışmanın 1. Ödülünü kazanan Peter Kluska bu katkı için düşüncesini ve benimsediği planlama esprisini şöyle açıklamaktadır: «Böyle bir amacın gerçekleşmesi yalnızca bitkisel çalışmalarla başarılamazdı. Park alanı sınırını çevreleyen birbirleriyle uyumsuz yapı dizileri arasında bütünlük sağlayıcı bir peyzaj düzenlemesi gerekliydi. Bunun için bir «VADİ PEYZAJI» geliştirilmiştir. Bu vadi, 6 ile 8 metre arasında değişmek üzere mevcut zemin kotundan daha aşağıda olarak planlandı. Bu durum, düz olan ufuk hattını ve silüeti parçalayan bir form dizisini; vadilerle tepeler arasında kontrast bir bağlantıyı oluşturdu. Aynı zamanda, çevre yollarının yarattığı trafik gürültüsünden arındırılmış sessiz bir ortam ve ilgi çekici bir rekreasyon alanı yaratılmış oldu. Bu ortamda ziyaretçi, geniş ve dar, ışıklı ve gölgeli, yüksek ve alçak, çimenlik ve su yüzeyli çok değişik mekânlar dizisinden geçerken, sürprizli ve ilginç özellikleri algılamak suretiyle olumlu bir izlenime sahip

olacaktır. Alan içinde planlanan yüksek platolar ve tepeler kentin ve Föhn rüzgârlarının olduğu günlerde Alp Dağlarının izlenmesine olanak sağlayacaktır. Bu durum, kent içi ve çevresindeki peyzaj elemanlarıyla bütün olarak görsel ilişki yaratmak demektir. Naturalistik formlar ile yuvarlak Morren tepelikleri arasındaki geçişler Alp Dağlarının başlangıcındaki görünümle bağlantı oluşturacaktır».

Gerçekten, IGA 83 ün tasarımında Yukarı Bayern Bölgesi Ön Alpler peyzajı model olarak benimsenmiş, ana tema olarak ele alınmıştır. Nitekim, Alplerin yüksek buzullu tepeleri, vadileri, geniş vadi tabanları, çok sayıda gölleri, yumuşak eğimli yamaçları planlama alanında yer yer örneklenmiştir.

Uygulamayla ilgili ilk çalışmalar 19 Ocak 1978 tarihinde alanda bulunan çayır otlarının sökümüyle başlatılmış oldu. 1979 yılı başından itibaren arazinin form çalışmaları ele alınmış, 1,5 milyon m³ lük bir kazı işlemi gerçekleştirilmiştir. Olgun ve yaşlı ağaçların nakledilerek sergi alanına ilk dikimi, 1978 sonbaharında başlatılan hazırlıklardan sonra, 1979 ilkbaharında yapılmıştır. Yüksekliği 8 - 12 m, gövde çevresi 35 - 120 cm arasında değişen 6000 büyük ağaç ve 100.000 den fazla çalınan dikimleri 1979 - 80 yılı dikim sezonu sonunda tamamlanarak, sergi açılışına kadar 3 - 4 yıllık bir rejenerasyon süresi sağlanmıştır. Münih'in iklim koşulları açısından en güvenceli ve yaygın ağacı olan Ihlamur'dan başka, Meşe, Kayın, Gürgen, Çınar Yapraklı Akçaağaç ve Yalancı Çınar Yapraklı Akçaağaç bol miktarda kullanılmıştır.

Ağaç ve çalıdan başka binlerce mevsimlik ve uzun ömürlü çiçekler ve otsu bitkiler renk ve tekstür etkisi yaratmak amacıyla kullanılmıştır.

Bitkisel uygulamanın ilgiyle beklenen sonuçlarından biri de, kullanılan 200 yeni yabancı bitki türünün Münih iklimine uyum sağlayıp, sağlamayacağıdır.

Su yüzeyleri ve elemanlarının düzenlenmesi için yapısal çalışmaları 1980 yaz mevsiminde başlatılarak, önce zemin su geçirmez bir yüzeyle kaplanmış, böylece toprakaltı suyuyla doyumlu duruma getirilmiştir.

28 Nisan 1983 tarihinde açılacak olan IGA 83, ilk altı aylık döneminde ülkelerarası nitelikte çok zengin bir program çerçevesinde 8 - 10 milyon kişi tarafından ziyaret edilecektir.

Serginin evrensel etkinliği için yapılan çağrılara olumlu cevap veren ülke sayısı yaklaşık 25 dir. Bu ülkelerin bahçe örnekleri 300 - 400 m² lik alanlarda, sergi alanının üç değişik yerinde gruplandırılmıştır :

- **Akdéniz Ülkeleri Bahçeleri**
Türkiye, İspanya, Verona, İsrail, Sardinya, Mısır, Yunanistan
- **Avrupa ve Amerika Ülkeleri Bahçeleri**
Avusturya, İngiltere, Bordo, İsveç, Edinburgh, Belçika, Hollanda, Macaristan, Amerika Birleşik Devletleri
- **Afrika ve Doğu Asya Ülkeleri Bahçeleri**
Kenya, Japonya, Hindistan, Çin, Nepal, Tayland

Sergide bahçe uygulamasını yapan ülkelere, tiyatro, konser, halk dansları, el sanatları sergileme, defile vb. gibi çeşitli konularda etkinliklere fırsat tanınacaktır. Bu amaçla, ülkeler 28 Nisan - 9 Ekim 1983 tarihleri arasında 1 hafta ile 10 gün süreli Ülkesel Haftalar yapabileceklerdir.

Bu amaçla programladığımız Türk Haftası 9 - 17 Temmuz 1983 tarihleri arasında uygulanacaktır. Bu haftada halen programa alınan etkinlikler şunlardır ,

- İzmir Şehir Senfoni Orkestrası Konseri,
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Folklor Ekibi Gösterisi,
- El Sanatları Sergisi,
- Fotoğraf Sergisi.

Türk Bahçesi için uygulama projeleri A.Ü. Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü adına Prof. Dr. Yüksel Öztan ve Araştırma Görevlisi Türkay Ateş tarafından hazırlanmıştır.

Bahçe tasarımında geleneksel mimari kullanımlara (havuz, çeşme, çatı ve döşeme elemanları) ve ayrıntılara yer verilmiştir.

Bitki materyalinin seçimi çoğunlukla Ülkemiz florasından (Quercus cerris - Türk Meşesi, Pinus nigra var. pyramidalis - Piramit Çam, Fagus orientalis - Doğu Kayını, Liquidamber

orientalis - Sığla Ağacı, Abies equi . Trojani - Kazdağı Göknarı, Juniperus nana - Cüce Ardıç, Rhododendron ponticum - Orman Gülü, Pinus pinea - Fıstık Çamı, Cupressus sempervirens var. pyramidalis - Sütun Servi ile İncir ve Nar vb. gibi) yapılmıştır.

Bahçenin mermer, ahşap malzemesi ve nakliyesinin finansmanı Dış İşleri Bakanlığı Kültür İşleri Genel Müdürlüğü'nün 7 milyon TL ile Kutlutaş Holding A.Ş. nin 2 milyon TL katkısı ile sağlanmıştır.

Kültür ve sanat gösterilerini Kültür ve Turizm Bakanlığı üslenmiştir.

Ülkemizin en etkili biçimde temsil edilmesi ve tanıtılması için çalışmalar iki yıldan beri sürdürülmektedir.

Ülkesel etkinlikler dışında, çeşitli gösterileri örnekleyen çok sayıda tasarımlara da IGA 83 alanında yer verilmiştir : Tarım Bahçeleri, Alp Bahçeleri, Bira ve Şerbetçi Otu Bahçeleri, Süs Bitkilerine ait Çeşitli Özel Bahçeler, Tarihi Bahçe Örnekleri, Kuş Barınakları, Hobi Bahçeleri, Ekolojik Bahçeler, Eğrelti Vadisi, Mezarlık Peyzajı, ile 1200 kişilik açık hava tiyatrosu, restoranlar, sergi binası, satış yerleri, vb gibi.

Ayrıca, Nisan ve Ekim ayları arasında programlanan kongre, simpozyum, festival ve yarışmalar bilim adamları ve ziyaretçiler tarafından izlenecektir.

Alanda, toplam 10.000 m² lik yapısal kullanım içinde 165 gün süreli iç mekân gösterileri ve yarışmaları programlanmıştır.

Sergi alanı 6 km. lik bir güzergahı dolaşan mini trenle izlenecektir.

Tasarımda yer verilen ilginç kullanımlardan biri de körler için planlanan yoldur.

225 milyon DM harcanarak düzenlenen ve büyük bir emek ürünü olan IGA 83 ün peyzaj mimarlığı mesleğine ilişkin konularda önemli aşamalar yaratacağı kuşkusuzdur.

Ayrıca, bu uygulama, Yirminci Yüzyıl insanına dış mekân olanaklarının yaratılması için her türlü özverilerin, yapısal konulardaki özverilerle eşdeğer olması gerekliliğini de simgelemiş olacaktır.

İç Anadolu Bölgesi Ekolojik Koşullarında Şev Tahkimatı İçin Canlı Çitlere Uygun Bitki Türlerinin Saptanması Üzerinde Bir Araştırma *

Doç. Dr. Hayran ÇELEM
A.Ü.Z.F. Peyzaj Mimarlığı
Elm. Öğretim Üyesi

1. GİRİŞ

Ondokuzuncu Yüzyılın sonlarında hızla gelişen teknoloji ve endüstrileşme olgusu, pek çok sorunu da birlikte getirmiştir. Hızla artan ve büyüyen kentler gibi, bunları birbirine bağlayan karayollarının uzunluğu da büyük ölçüde ulaşmıştır.

Kuzeyden - güneye, batıdan - doğuya ülkenin en uzak köşelerine kadar ulaştırmaya çalıştığımız karayollarının özellikle ülkemizde büyük tahribata yol açtığı bir gerçektir.

Doğadaki tahribatı en az düzeyde tutabilmek için, güzergah seçiminden itibaren peyzaj mimarlarının, karayolu mühendisleri ile birlikte çalıştırılması gerekir. Doğada açılmış yaraların onarımı ise, peyzaj mimarlarının daha sonraki aşamada üstlenmek zorunda oldukları bir başka görevdir.

Özellikle topografik yapısı nedeniyle son derece engebeli olan Ülkemizde, karayolu yapımında oluşan şevler, önemli sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Şevlerde oluşan erozyon, toprak kayması ve yuvarlanmalar gibi olgular her kilometresi milyonlara mal olan yolları bozmakta, ulaşım emniyeti açısından büyük tehlikeler yaratmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, özellikle karayolları şevlerini erozyona karşı tahkim edebilen bitkisel örtüleme yöntemlerinden «canlı çitler» için uygun bitki türlerini saptamak ve karayollarımızın peyzaj planlama çalışmalarına belirli bir konuda da olsa ışık tutabilmektir.

2. BİTKİSEL ÖRTÜLEMENİN TANIMI

Peyzajı koruma ilkeleri, açılmış yaraların onarımını, yapılan zararların belirli ölçüde ya-

da olanaklar elveriyorsa tümünün ortadan kaldırılmalarını gerektirir.

Özellikle kırsal alanda, yeni düzenlemeler için bitki, toprak, taş, demir vb. gibi onarım elemanları ile doğa koruma önlemlerinin alınması çalışmalarını «doğa onarımı» adı altında toplayabiliriz.

Doğa onarımı kullanılan malzemeye göre :

- Cansız malzeme ile onarım,
- Bitkisel örtüleme ve kombine onarım şeklinde sınıflandırılabilir.

Bu onarım şekillerinden bitkisel örtüleme, kırsal planlamanın bir kolu olup, bitki kısımlarını, bitkileri ve bitki gruplarını canlı onarım malzemesi olarak kullanarak insanın içinde yaşadığı çevresinin daha iyi, daha uygun duruma getirilmesine çalışır.

Bitki parçaları, bitkiler ve bitki grupları canlı bitkisel örtüleme malzemeleri olarak, kırsal planlamaya (BUCHWALD, 1969), peyzaj ekolojisine (LANGER, 1968), katkıda buldukları gibi insanlar üzerinde olumlu psikolojik ve fizyolojik (SCHLÜTER, 1971) etkiler yaratırlar.

3. CANLI ÇİTLERİN TANIMI

Canlı çitler genellikle şevlerin ve eğimli alanların tahkimatında koruyucu önlem olarak kullanılan, 1-3 yaşındaki çeliklerle oluşturulan bitkisel bir sistemdir.

Canlı çitler kullanılan çeliklere göre : a. Köklü çeliklerle, b. Köksüz çeliklerle, c. Köklü - köksüz çeliklerle olmak üzere üç türlü tesis edilirler.

* Doçentlik Tezi, 1981.

Uygulamada eğimli alanda, tabanları eğime doğru hafifçe meyilli, 50 - 100 cm derinliğinde, yükseklik eğrilerine paralel yada 15 - 20° lik bir açı ile hendekler açılır. Hendekler arasındaki aralık 2 - 4 m dir. Açılan bu hendeklere 50 - 150 cm uzunluğundaki köksüz çelikler yada 60 - 100 cm uzunluğundaki köklü çelikler yanyana yada çapraz, yaklaşık 5 - 8 cm aralıklarla yatırılırlar ve boylarının 2/3 veya 4/5 i bir üstteki hendekten çıkan toprakla örtülür.

4. MATERYAL

Araştırma için Ankara ilinin çevresi ile bağlantısını sağlayan devlet karayollarından Ankara - Eskişehir karayolu üzerinde bir alan seçilmiştir. Şevin eğimi 36 - 37° dir. Deneme parseli 5.80 x 16.50 m büyüklüğünde olup, 1.60 x 16.60 m lik üç bloktan oluşmaktadır. Seçilen alan aynı zamanda kazı şev özelliğini taşımakta ve kuzeye bakardır.

Denemeye alınan bitki türleri şunlardır : *Hibiscus syriacus*, *Eleagnus hortensis*, *Lycium halimifolium*, *Acer negundo*, *Spirea vanhouttei*, *Cornus alba* var. *sibirica*, *Fraxinus excelsior*, *Populus nigra*, *Symphoricarpos albus*, *Salix viminalis*, *Maclora pomifera*, *Aesculus hippocastanum*, *Lonicera caprifolium*, *Ligustrum vulgare*, *Berberis vulgaris*, *Prunus mahaleb*.

5. YÖNTEM

Çalışmada uygun bitki türlerinin saptanması için SCHLUTER'in 1969 ve 1973 yıllarında değişik kaynaklı şevlerde yaptığı aynı amaçlı çalışmalarında uyguladığı yöntem esas olarak alınmıştır. Bu yöntem bitki türlerinin uygunluğu için temelde, şev toprağını tutması bakımından adventif kök gelişimini, şev yüzeyini örtmesi yönünden toprak üstü gelişimini esas almaktadır. Bunun için ise aşağıdaki kriterler araştırılmıştır.

- Türlerin toprağı tahkim etme görevlerini yerine getirebilmeleri için % 70 tutma nisbeti göstermeleri gerekmektedir.
- Aynı şekilde yeterli bir toprak tahkimi için türlerin yine % 70 oranında adventif kök gelişmesi göstermeleri gerekmektedir.

- Bu iki eleme aşamasında başarılı olup değerlendirmeye alınan bitki türlerinden hangilerinin canlı çitler için uygun olduklarını saptayabilmek için önce adventif kök ölçümleri yapılmıştır.

Bunun için denemeye alınan bitki türlerinden her deneme yılı sonunda 3x10 bitki sökülerek adventif kökleri koparılmış, uygun kaplarda kurutma dolabında 80°C de 12 saat kurutulduktan sonra kuru ağırlıkları tartılmıştır. Böylece her bir bitki için elde edilen adventif kök kuru ağırlıklarından türlerin bloklar için iki yıllık ortalamaları hesaplanmıştır:

Bitki türlerinin gövde gelişimi yönünden uygunlukları, canlı çitlerin yükseklik ve sıklıkları ile ölçülebilir.

SCHLUTER (1969) bu esastan hareket ederek, bitki türlerinin gövde gelişimi yönünden uygunluk değerlerinin saptanabileceği ve böylece karşılaştırmaların yapılabileceği aşağıdaki formülü geliştirmiştir :

$$U = S^2 \times T \times h : 1000$$

- Ü : Gövde gelişimi uygunluk değeri,
S : Yıllık sürgün sayısı,
T : Yıllık sürgünlerin toplam uzunluğu (cm)
h : En uzun yıllık sürgünün boyu (cm)

Yukarıda sözü edilen ölçüm değerlerin elde edilebilmeleri için her deneme yılı vegetasyon dönemi sonunda, her bir türden sökülen 3x10 bitkinin adventif kök ölçümleri yapıldıktan sonra, yıllık sürgün sayısı, tüm yıllık sürgünlerin uzunluğu ve en uzun yıllık sürgünün boyu ölçümler sonucu saptanmıştır. Saptanan bu değerlerin iki yıllık blok ortalamaları hesaplanmış ve formüle uygulanarak uygunluk değerleri saptanmıştır.

Farklılık gösterip göstermediğini saptamak için varians analizi yapılmıştır. Varians analizi sonucu bitkiler arasında genel bir farklılık görüldüğünde ise hangi bitki türlerinin birbirinden farklılık gösterip, göstermedikleri Duncan - Test'i yapılarak saptanmıştır.

6. DENEME BULGULARI

Denemeye alınan bitki türleri içinde % 70 den daha az tutma nisbeti gösteren; *Acer ne-*

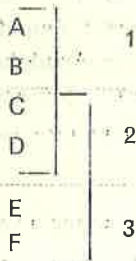
gundo, *Cornus alba* var. *sibirica*, *Hibiscus syriacus*, *Maclura pomifera*, *Prunus mahaleb* elemine edilerek değerlendirilmeye alınmamışlardır.

Geriye kalan 11 türün birinci ve ikinci yıl ölçümleri sırasında adventif köklenme oranları saptanmış ve tümünün % 70 in üzerinde bir değere ulaştıkları görülmüştür.

Türlere ait bireylerin adventif kök kuru ağırlıkları tartılmış ve türlerin yıllık blok ortalamaları, buradan da her tür için iki yılın ortalama değerleri hesaplanmıştır.

Bitki türlerinin adventif kök kuru ağırlığı bakımından genelde bir farklılık gösterip göstermedikleri varyans analizi (DÜZGÜNEŞ, 1975) ile saptanmış ve önemli bir farklılık olduğu görülmüştür. Ancak bu farklılığın hangi bitki türleri arasında olduğunu saptayabilmek için de Duncan - Test'i (DÜZGÜNEŞ, 1975) uygulanmıştır.

Duncan - Test sonuçları aşağıda olduğu gibi şematize edilirse hem sonuçlar daha kolay görülebilecek, hemde bitki türlerinin etkinlik derecelerine göre gruplandırılmalarına açıklık getirilecektir (SCHLÜTER, 1969).

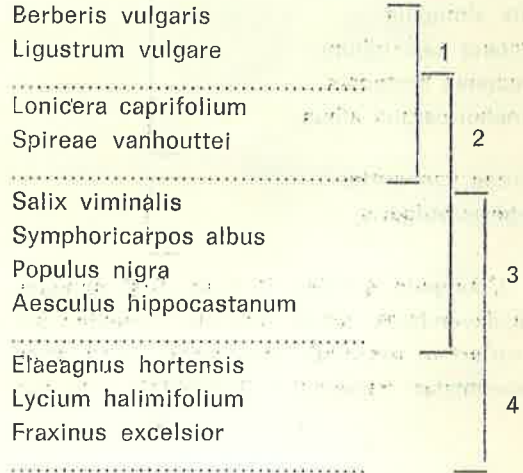

Şemada ölçüm değerleri ortalaması en büyük olan türden en küçük olan türe doğru bitkiler alt alta yazılmıştır. Yani «A» bitki türü en büyük ölçüm değeri ortalamasına, «F» bitki türü ise en küçük ortalama değerine sahiptir. Örnek olarak adventif kök kuru ağırlığını alırsak, «A» bitki türü gr. olarak en fazla, en alttaki «F» bitki türü ise en az ortalama değere sahip bitkilerdir. Alt alta yazılmış olan türlerden istatistik olarak önemli farklılık göstermeyenler bir hat ile birleştirilmişlerdir. Bu durumda, şemada görüleceği gibi A, B, C ve D bitki türleri arasındaki farklılık istatistik olarak önemli değildir. Yani türler arasındaki farklılık

tesadüften ileri gelmektedir. Aynı şekilde C, D, E ve F türleri arasındada farklılık istatistik olarak önemli olmadığından, onlarda bir hatla birleştirilmişlerdir. Ancak C ve D bitki türleri hem A ve B hem de E ve F bitki türleri ile istatistik olarak önemli farklılık sadece A, B bitki türleri ile E, F bitki türleri arasında vardır. C ve D türleri ise hem A, B bitki türlerinin hemde E, F bitki türlerinin oluşturduğu gruba dahil edilebilirler, çünkü her iki grubu oluşturan bitki türleri ile de istatistik olarak önemli farklılık göstermiyorlar. Ancak, bu türler, istatistik olarak önemli farklılık gösteren türler arasında geçiş bitkileri durumunda olduklarından ayrı bir grup olarak değerlendirilebilirler. Böylece :

1. Grup : A ve B
2. Grup : C ve D
3. Grup : E ve F bitki türlerinden oluşmaktadır.

Bune göre denemeye alınan bitki türleri, adventif kök kuru ağırlığı gr. olarak en fazla ölçüm değeri gösterenden, en az değere sahip olana doğru sıralanmış ve Duncan - Test sonuçlarına göre istatistik olarak önemli farklılık göstermeyenler bir hatla birleştirilmiştir.

Türlerin toprak tutucu özelliklerini gösteren adventif kök gelişimi yönünden canlı çitlere uygun olanlar aşağıdaki gibi derecelendirilmişlerdir.

1. Grup: «En iyi» uygunluk gösteren türler
2. Grup: «İyi» uygunluk gösteren türler
3. Grup: «Yeterli» uygunluk gösteren türler

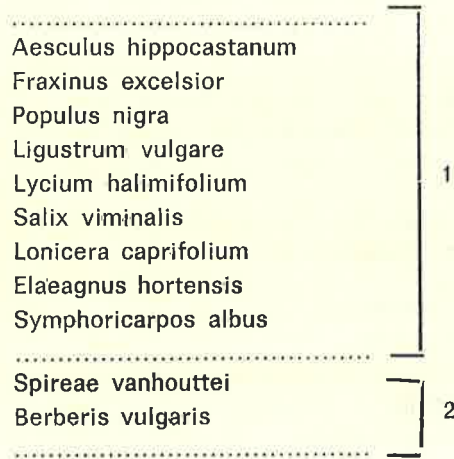
4. Grup : «En az» uygunluk gösteren türler

Gövde gelişimi açısından canlı çitlere uygunluk derecelerini saptayabilmek için üç kriter esas alınmıştır.

Bu kriterler : a. Sürgün sayısı, b. Tüm yıllık sürgünlerin toplam uzunlukları (cm), c. En uzun yıllık sürgünün boyu (cm) dur.

Bu kriterlere ait iki yıllık ölçüm değerlerinin ortalamaları, SCHLÜTER (1969) in geliştirdiği, canlı çitler için gövde gelişimi uygunluk formülüne uygulanmışlardır.

Bu formülden her bir bitki türü için elde edilen gövde gelişimi uygunluk değerlerine, genelde bitki türleri arasında bu yönde istatistik olarak önemli farklılık olup olmadığını saptamak için yapılan varyans analizi farklılık olduğunu göstermiştir. Bu farklılığın hangi türler arasında olduğu yine Duncan - Test ile saptanmıştır.

Çizelgede görülen Duncan - Test sonuçlarına dayanılarak, gövde gelişimi yönünden bitki türlerinin uygunluk derecelerine göre gruplandırılmaları yapılmıştır. Bunun için bitki tür-

leri, ölçüm değeri ortalaması en büyük olandan en küçük olana doğru alt alta yazılmışlardır. Duncan - Test sonuçlarına göre aralarında istatistik olarak önemli farklılık bulunmayan türler bir hatla birleştirilmişlerdir.

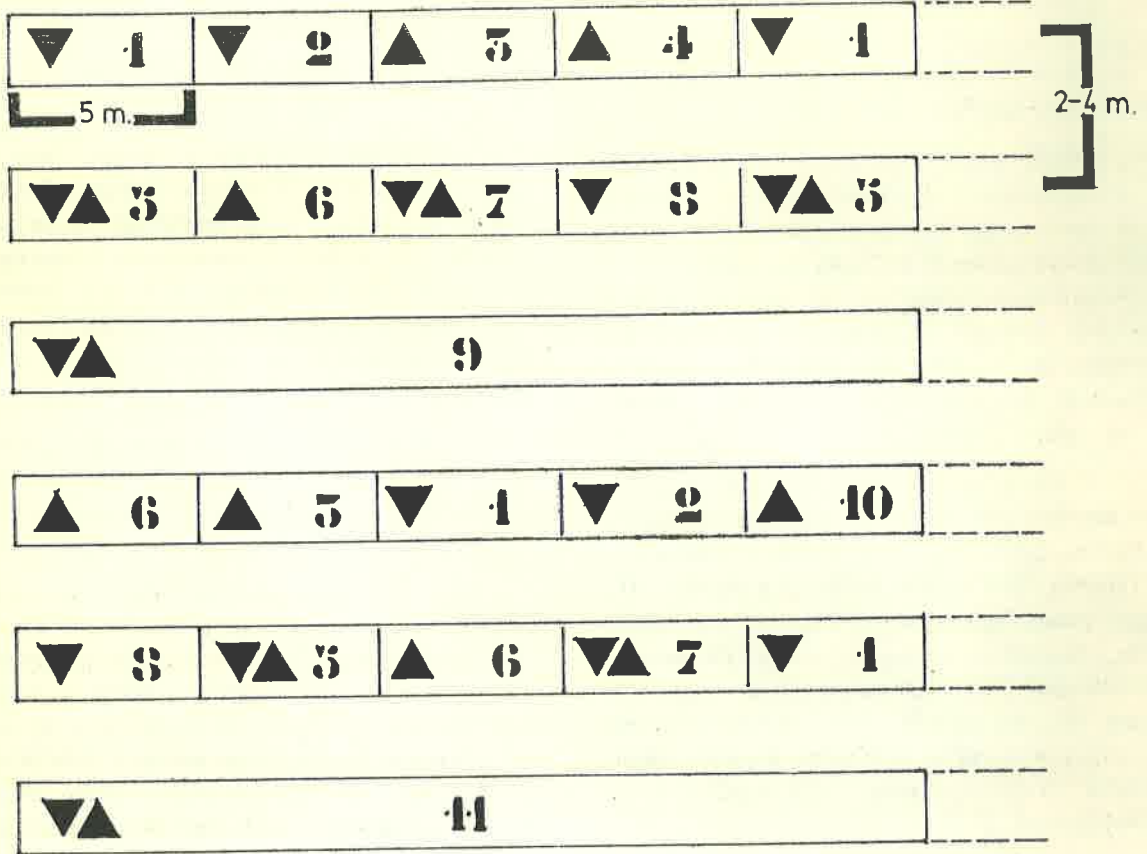
Buna göre iki grup oluşmuştur :

1. Grup : Berberis vulgaris ve Spireae vanhouttei diğer tüm bitki türleri ile istatistik olarak önemli farklılık göstermişler ve gövde gelişimi yönünden «en iyi» uygunluk gösteren türler olarak görülmüşlerdir.
2. Grup : Aesculus hippocastanum, Fraxinus excelsior, Populus nigra, Ligustrum vulgare, Lycium halimifolium, Salix viminalis, Lonicera caprifolium, Elaeagnus hortensis ve Symphoricarpos albus bitki türleri gövde gelişimi yönünden aynı derecede uygunluk göstermişlerdir. Çünkü bu türler arasında farklılık istatistik olarak önemli değildir.

Bu çalışma sonuçlarının geçerliliği, İç Anadolu ekolojik koşullarında kuzeye bakar, % 70 eğimli, killi karayolu kazı şevleri içindir. Değişik toprağa, iklim özelliğine ve şev yapısına sahip alanlarda aynı sonuçların geçerliliği hiç bir zaman kesin değildir. Ancak çalışmanın sonuçlarının İç Anadoluda killi toprak yapısına sahip baraj çevresindeki şevlerde ve eğimli tarımsal alanlarda geçerliliği düşünülebilir.

Araştırmanın sonuçlarına dayanılarak, bitki türlerinin adventif kök ve gövde gelişimleri dikkate alınmak suretiyle yapılan bitki dikim şablonu uygulayıcı örgütlerin şev tahkimatında başarıya ulaşmaları için yardımcı olacaktır.

Sekil 58 BİTKİ DİKİM KOMBİNASYONU

- ▼ : TOPRAK TUTUCU ÖZELLİK YÖNÜNDEN BAŞARILI
▲ : TOPRAK YÜZEYİNİ ÖRTÜCÜ ÖZELLİK YÖNÜNDEN BAŞARILI
▼▲ : HER İKİ KRİTER YÖNÜNDEN BAŞARILI

1 : <i>Salix viminalis</i>	7 : <i>Ligustrum vulgare</i>
2 : <i>Aesculus hippocastanum</i>	8 : <i>Lonicera caprifolium</i>
3 : <i>Lycium halimifolia</i>	9 : <i>Berberis vulgaris</i>
4 : <i>Populus nigra</i>	10 : <i>Fraxinus excelsior</i>
5 : <i>Symphoricarpos albus</i>	11 : <i>Spireae vanhouttei</i>
6 : <i>Elaeagnus hortensis</i>	

ÇEVRE KORUNMASI İLE İLGİLİ ULUSLARARASI ORGANİZASYONLAR

Ar Gör. Güniz AKINCI
A.Ü.Z.F.
Peyzaj Mimarlığı Blm

IUCN (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources) :

IUCN, 1948 yılında doğal kaynakların yanlış kullanımını ve doğal çevrenin tahribini önlemek, doğal alanları hayvanları ve bitkileri korumaya çalışmak amacıyla kurulmuştur. Çevre sorunlarını izleyip, çözüm önerileri bulmak önemli görevleri arasındadır. 45 ülkenin üye olduğu bu organizasyona ayrıca Uluslararası bilimsel pek çok kuruluşta «resmi olmayan üye» olarak kayıtlıdır.

IUCN içinde Bilim adamlarından kurulu 6 Komisyon görev yapmaktadır. Bunlar Ekoloji, Eğitim, Çevre Planlama, Yönetim Yasaları ve Yönetim, Milli Parklar ve Koruma Alanları. Doğal yaşamı sürdürme konularında çalışmaktadır. Teşkilat sekreteryası İsviçre'nin Morges kentindedir, organizasyonun ayrıca «Viewpoint» adlı bir aylık bülteni, Yıllık Durum Bildirgesi, Komisyon Gazetesi gibi süreli yayınları vardır. IUCN Yazışma Adresi : CH - 1110 Morges/Switzerland.

WWF (World Wildlife Fund.)

1961 yılında, Dünya Yaban yaşamını ve Doğal alanlarını korumak amacıyla kurulmuş bir Uluslararası organizasyondur. 26 Ülkenin üye olduğu WWF'nin merkezi Morges (İsviçre) dedir. Organizasyona parasal destek bağışlar ve proje çalışmalarından sağlanmaktadır. Bağışlar Uluslararası kampanyalardan elde edilmektedir. Projeler organizasyon tarafından gerçekleştirilen bir yılda yayınlanmaktadır. Organizasyon ayrıca bir Gazete ve «National Appeals» Bülteni çıkarmaktadır. Birkaç yıl önce «Wildlife Ranger», «Panda Clubs» gibi gençlik kuruluşlarına da bünyesinde yer vermiştir. Adresi : CH - 1110 Morges/Switzerland.

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation) :

1946 yılında kurulmuştur. Merkezi Paris'te olan Organizasyon, Yerbilimleri, Deniz, Su Bilimleri ve Ekoloji konularında araştırma ve çalışmalar yapmaktadır. Organizasyon ayrıca Eğitim ve Öğretim programları, yöntemleri üzerinde de değişik faaliyetler göstermektedir. «Çevre Koruma» eğitimi de bunlardan birisidir. Ayrıca değişik Gençlik Kuruluşlarına sahiptir.

Yayın çalışmaları periyodikler, özel yayınlar biçiminde sürdürülmektedir. Organizasyon ayrıca değişik içerikli çok sayıda Kongre ve Sempozyum'da tertiplemektedir.

1968 - 71 yılları arasında gerçekleştirdiği Man and Biosfer (MAB) programı en büyük organizasyonlarından birisidir. Bu çalışmada Doğal ekosistemlere insanların etkisi ve biosferin durumu konusunda 13 Uluslararası ekolojik araştırma Projesi hazırlanmıştır. UNESCO, ayrıca çevre ile ilgili çalışmalar yapan Uluslararası Kuruluşlara para yardımı yapmaktadır.

Yazışma Adresi : 7 Place de Fontanoy
F - 75700 Paris/FRANCE

COUNCIL OF EUROPA

1949 yılında kurulan bu kuruluşun üyeleri Batı Avrupa Bloku ülkeleridir. 1970 yılında «Avrupa'da Doğayı Koruma Yılı», 1977 yılında, «Islak alanlar» Kampanyalarını düzenlemiştir. Kuruluşun çevre ile ilgili çalışmaları «Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Avrupa Komitesi'nce yürütülmektedir. Amaç, çevre sorunlarını belirleyip, Çevre Koruma Yasalarını saptamaktır. Avrupa Danışma merkezi ile birlikte 17 Ulusal yayın kuruluşu vardır. «Naturopa» adlı bir dergi ve aylık gazete yayınlamaktadır. Yazışma

Adresi : Council of Europe F - 67006 Strasbourg /FRANCE.

UNEP (United Nations Environmental Programme) :

1972 yılında yapılan «Yaşanılan Çevre» konulu Uluslararası Stockholm Konferansı sonucu oluşturulmuştur. Organizasyonun idare sistemi Yönetim Konseyi, İdare Heyeti ve Sekreterlikten oluşmuştur. FAO, WHO, UNESCO vb. gibi uluslararası kuruluşların belirlediği Çevre Programlarına göre çalışmalarını sürdürmektedir. Örgüt her yıl Çevre ile ilgili Politikasını saptamakta ve bu konuda çalışmalarla faaliyetlerini sürdürmektedir. Organizasyon Bio - Gasx Gazetesi ve bazı çevre konulu yayınlar çıkarmaktadır. Yazışma Adresi : P.O. Box 30552 Nairobi/KENYA.

ENVIRONMENTAL LAISON CENTRE

1975 yılında resmi olmayan 19. çevre organizasyonu tarafından kurulmuştur. Faaliyetlerini UNEP'e bağıntılı olarak sürdürmektedir. UNEP'le diğer kuruluşlar arasında bilgi iletimini sağlamakta, «5 Haziran Çevre Günü»nün danışmanlığını yapmaktadır. Yazışma Adresi : P.O. Box 72461 Nairobi/KENYA.

FAO (United Nations Food and Agriculture Organisation) :

1945 yılında Birleşmiş Milletler yapısında kurulmuş bir Organizasyondur. Bilimsel araştırmalar ve kampanyalarla Gıda - Tarım - Balık-

çılık ve Ormancılık konularında çalışmalar yapmaktadır. Amacı, gelişmekte olan ülkelerde tarımın planlı bir şekilde geliştirilmesini gerçekleştirmektedir. Diğer kuruluşlarla işbirliği halindedir. Ayrıca Kurslar düzenlemekte, Burslar vermektedir. «Action of Development» adlı bir Bülten ve «Development Education Exchange» adlı bir yayın çıkarmaktadır. Yazışma Adresi : 1 - 00100 Roma/ITALY.

IYF (International Youth Federation For Environmental Studies and Conservation).

1956 yılında IUCN'in desteği ile kurulmuştur. Değişik ülkelerden 53 kuruluş üyesidir. Her üye kuruluşun en az 100.000 üyesi bulunmaktadır. Amacı, Uluslararası düzeyde çevre sorunları konusunda gençleri aydınlatarak, bu konularda etkinliklerini sağlamaktır. Tüm çalışmalar ve organizasyonlar gençler tarafından yürütülmektedir. IYF, her yıl Uluslararası sempozyumlar, kamplar, kurslar düzenlemekte, projeler hazırlamakta, yayınlar çıkarmakta, uygulamalı çalışmalar yaptırmakta ve bunları IUCN, WWF, COUNCIL of EUROPA gibi kuruluşlar tınanse etmektedir. Yazışma Adresi : Klostermölle, Klostermöllevej 48. Voerladedgard, 8660 Skanderborg, DENMARK.

Çevre Koruma çalışmaları yapan Uluslararası en önemli kuruluşları tanıtmaya çalıştık. Ülkemizde de bu kuruluşlarla bağlantılı olan iki kuruluş bulunmaktadır. Türkiye Tabiatını Koruma Derneği ve Tarım ve Orman Bakanlığı Milli Parklar Genel Müdürlüğü.

IFLA'DAN HABERLER

XVIII. IFLA Dünya Kongresi 8 - 11 Eylül 1980 tarihlerinde İsviçre'nin Berne Kentinde yapılmıştır.

«Nehir ve Göl Kıyısı Peyzajlarının Korunması ve Geliştirilmesi» konulu kongreye çeşitli ülkelerden 350 den fazla delege katılmıştır.

Kongrede sunulan bildirimler şunlardır :

- Dünya Kültürel İmajında Göl ve Nehir Peyzajları (Prof. Dr. E. Egli - İsviçre).
- Kıyı ve Kıyı Bandları Ekosistemleri (Prof. Dr. F. Klötzli - İsviçre).
- Nehir Peyzaj Planlama Yöntemleri (G.R. Jones - ABD).
- Göl Peyzajı Planlama Yöntemleri (H.G. Brandes - Almanya).
- Uzaktan Algılama Yöntemiyle Su Yollarının Denetimi (Prof. Dr. S. Schneider - Almanya).
- Su Kuvveti ve Su Kanalları (K.O. Hillestad - Norveç).
- İnsan Yerleşimlerinin Gelişimi Sürecinde Yunan Nehir Peyzajlarının Değişimi (M.A. Tzimopoulou - Yunanistan).
- Altmühl Vadisinde Ana Tuna Kanalı (Prof. R. Grebe - Almanya).
- Kırsal Alanlarda Nehir Vadilerinin Peyzaj Planlaması (Prof. Dr. E. Bartman - Polonya).
- Balaton Gölünün Peyzaj Planlaması (Prof. Dr. M. Moscenyi - Macaristan).
- Göl Peyzajı - Dal Gölü Örneği, Kashmir Hindistan (Prof. Dr. Rai - Hindistan).
- Constance Gölü Kuzey Kıyıları - Yoğun Nüfuslu Kıyı Peyzajının Planlaması (H. Vogler - Almanya).
- Kentsel Alanlardaki Nehirler, Berne Kenti Örneği (W. Liechti - İsviçre).
- İsviçre'de Göl Kıyılarını Planlanması (C. Stern - İsviçre).

- İsviçre Göl Kıyısı Nehir Deltaları, Çevresel Baskı, Hedefler ve Ölçümler (O. Lang - İsviçre).
- Doğal Alp Sularını Gelecekte Bekleyen Dar Boğazlar (H. Weiss - İsviçre).

XIX. IFLA Dünya Kongresi 29 - 31 Temmuz 1981 tarihlerinde Kanada'nın Vancouver kentinde yapılmıştır.

«Yerleşilmemiş Bölge Peyzajı» konulu kongreye çeşitli ülkelerden 350 den fazla delege katılmıştır.

Kongreye sunulan bildirimler şunlardır :

- Yerleşilmemiş Peyzajların Onarımı - Coğrafi ve Kavramsal (E.H. Zube - Amerika).
- Alaska Yerleşilmemiş Peyzajında Çalışma - Gizem, Geceyarısı Güneşi ve Donmuş Toprak (B.G. Sharky - Amerika).
- Kuzey Kanada'da Görsel Kaynak Yönetimi Sorunları (L. Diamond - Kanada).
- Kuzey Kanada'da Petrol Boru Hatları (D.M. Morris - Kanada).
- Lava Peyzajı - (Takip Edilmesi Zorunlu Eylem Programı) (R.F. Cain - USA).
- Hindistan'da Son Yerleşilmemiş Bölgeler (R. Seaton - Kanada).
- Superior Gölü Yerleşilmemiş Maden Ocaklarında Fiziksel Planlama ve Sosyal Düzen (A.R. Alaner - ABD).
- Amazon Koruma Planlaması (S. Beirrett - Kanada).
- Tarihi Peyzaj Koruma Teknikleri : Yeni Oluşan Bir Sınır. (Prof. Dr. Harvey - ABD).
- Ortaçağ Osman Oyunlarından Yerleşilmemiş Tarım Alanlarına (I.J.W. Firth - ABD).
- Uluslar Mirasın Korunması : Piramitler Tarihi Parkı - Chiza - Mısır. (N.A.S. Farahat - ABD).
- Büyük Hint Çölünün Yerleşilmemiş Bölgeleri (J. Rai - Hindistan).
- Dünyanın Gelecekteki Yerleşilmemiş Bölgeleri Çöl Peyzajı (S.A. Hamed - Kanada).

- Oregon'un Kurak Yerleşilmemiş alanı. Harney Contry 1880 - 1980 (D.M. Halock - ABD).
- Gelişmenin Maori (Y. Zelanda) Yerli Kültürünün Üzerindeki Etkisi (R. Gay - Y.Zelanda).
- Yerleşilmemiş Alanda Peyzaj Mimarlığı Öğretimi - Sorunlar ve Olanaklar (Prof. D.W. Filor ve Prof. A.M. Farahat - S. Arabistan).
- Geçmişteki Yerleşilmemiş Alanların Korunması (Prof. W. Tishler - ABD).
- Kentsel Peyzaj - Gizli Terkedilmişlik (Yrd. Prof. M. Hough - Kanada).
- Yapılar içinde Yaban Yaşamı Korumasının Yaratılması (C. Baines - İngiltere).
- Değişim Sürecindeki Tropik Yerleşilmemiş Alanların Bazı Çevresel Etkileri - (Malezya).
- Tarıma Çevresel/Kültürel Yaklaşım. (F. Ndubisi - Kanada).
- Peyzajda tailgrass çayırlığı (D.G. Morrison - ABD).
- Konut Gelişmelerinin Ormanlık Niteliklerinin Korunması (J. Peepre ve M.R. Gardnes - Kanada).
- Su altı Parkları ve Su Peyzajı Mimarlığı (M.H. Turner - Kanada).
- Kendine Yeterli Çöl Toplulukları İçin Kentsel Besin Üretimi (A.M. Farahat - S. Arabistan).
- Kompüter Yardımıyla Alan Kullanım Planlaması (T.J. Niemon ve D. Meshalis-Amerika).
- Shuswap Çağlayanları Rekreasyon Alanı (C.W. Gurnsey - Kanada).
- British Columbia'da Metodolojik Bir Yaklaşım : Ağaç Kesiminde Ölçüm Anlayışları (C.J. Kavalinas - Kanada).
- British Columbia Peyzajları (T.E. Llee - Kanada).
- Batı Amerika Azmanlaşan Kentlerinde Yenilenir Enerji Uygulamaları (S.J. Camarata - J.J. Ponalson - ABD).

DERNEKTEN HABERLER

- Yönetim Kurulunca «Cumhuriyet Döneminde Peyzaj Mimarisinde Üstün Hizmet Ödül

Töreni'nin», Peyzaj Mimarisi Derneğinin 15. Kuruluş Yılı ve Atatürk'ün 100. Doğum Yıldönümü olan 1981 yılında yapılması kararlaştırılmıştır. Tören Fakültemizde düzenlenen «Atatürk ve Tarım Haftası» programı içerisinde 15 Ekim 1981 de yapılmıştır. Ödüller, Ağaçlandırma konusunda Merhum Orgeneral Sayın Cemal Tural'a, Araştırma konusunda Prof. Dr. Sayın Sedat Hakkı Eldem'e, Çevre sorunları konusunda Prof. Sayın Fehmi Yavuz'a, Doğayı Koruma konusunda Sayın Hasan Asmaz'a, Eğitim konusunda Prof. Dr. Sayın Sadri Aran'a Kültürpark konusunda Sayın Behçet Uz'a, Peyzaj Sanatı Tarihi konusunda Prof. Dr. Sayın Günel Akdoğan'a, Planlama ve Tanıtım konusunda Prof. Dr. Sayın Yüksel Öztan'a, Süs Bitkileri Üretimi konusunda Merhum Sayın Reno Dino Disperati'ye, Süs Bitkileri Üreticilerini Örgütlemek konusunda Merhum Sayın Sadık Güzelosman'a, Tarımsal Alan Ağaçlandırması konusunda Dr. Sayın Cahit Karakaş'a, Turizm konusunda Sayın Çelik Gülersoy'a, Basın dalında Sayın Haldun Taner'e, Kentsel Yeşil Alan Uygulaması konusunda Sayın Haşim İşcan'a verilmiştir.

- A.Ü. Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü ile Peyzaj Mimarisi Derneği ortaklaşa olarak 5 Haziran Dünya Çevre Günü dolayısıyla, 14 - 23 Haziran 1982 tarihleri arasında Türk - İngiliz Kültür Derneğinde bir sergi düzenlemiştir.

«Peyzaj Mimarlığı Açısından Daha İyi Bir Çevre» konulu bu sergi 14 Haziran'da İmar ve İskan Bakanı Dr. Şerif Tüten'in konuşması ile açılmıştır. Sergide çevre ile ilgili gönüllü kuruluşlardan Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, Doğal Hayatı Yaşatma Derneği, Türkiye Tabiatını Koruma Derneği, Türkiye Çevreyi Koruma ve Yeşillendirme Derneği, Peyzaj Mimarisi Derneği ile Peyzaj Mimarlığı Bölümünün proje ve uygulamaları örnekleri sergilenmiştir.

- Son yıllarda açılan proje yarışmalarında derneğimiz üyeleri jüri üyesi ve yarışmacı olarak katılmışlardır. Bu yarışmalardan, Akdeniz Atatürk Kültür Parkı Proje Yarışmasına Prof. Dr. Yüksel Öztan danışman jüri üyesi olarak seçilmiştir. Dernek üyelerimizden Müfit Hattat ve Süheyla Hattat'ın katıldığı ekip ikincilik ödülü, Araş. Gör. Turgay Ateş, Dr. Halim Perçin'in katıldığı ekip üçüncülük ödülü, Doç.

Dr. Selami Sözer'in katıldığı ekib dördüncülük ödülü, Doç. Dr. Ahmet Yıldızcı'nın katıldığı ekib beşincilik ödülü, Dr. Orcan Gündüz, Dr. Tayfun Taner, Dr. İlçin Aslanboğa'nın katıldığı ekib mansiyon, Araş. Gör. Güniz Akıncı'nın katıldığı ekib satın almayı kazanmışlardır.

• Aynı şekilde, Milli Savunma Bakanlığı Devlet Mezarlığı Yarışmasına Prof. Dr. Yüksel Öztan asli jüri üyesi, Prof. Dr. Nizamettin Koç ve Zir. Yük. Müh. Aleaddin Egemen yedek jüri üyesi olarak seçilmişlerdir. Dernek üyelerimizden Ekrem Gürenli'nin katıldığı ekib birincilik ödülü, Doç. Dr. Selami Sözer ve Dr. Mükerrrem Arslan'ın, katıldığı ekib ikincilik ödülü, Oya Akkan'ın katıldığı ekib ikinci mansiyonu, Dr. Tayfun Taner ve Dr. Orcan Gündüz'ün katıldığı ekib üçüncü mansiyonu, Araş. Gör. Güniz Akıncı'nın katıldığı ekib dördüncü mansiyonu, Müfit Hattat ve Süheyla Hattat'ın katıldığı ekib beşinci mansiyonu kazanmışlardır.

• Derneğimiz üyelerinden A.Ü. Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Muttalip Uslu emekliye ayrılmıştır. Derneğimiz, Prof. Dr. Muttalip Uslu'ya hizmetlerinden dolayı teşekkür eder, yaşamında esenlik diler.

• Yeni Öğretim Kurumu Yasası gereği, Peyzaj Mimarlığı öğrenimi Ankara, Ege, Çukurova Üniversiteleri Ziraat Fakültelerinin Peyzaj Mimarlığı Bölümlerinde sürdürülecektir.

• Dernek üyelerimizden Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Başkanı Doç. Dr. Türker Altan Profesör, Dr. Hayran Çelem, Dr. Metin Başal, Dr. Şenel Ergin, Doçent, Araş. Gör. Orcan Gündüz, Araş. Gör. Kamuran Güçlü, Araş. Gör. Tayfun Taner, Araş. Gör. Yalçın Özgen, Araş. Gör. Mükerrrem Arslan, Araş. Gör. Halim Perçin Doktor unvanını kazanmışlardır. Derneğimiz üyelerimizi kutlar, başarılarının sürekliliğini diler.

GARDENIA ÇİÇEKÇİLİK ve FİDANCILIK İşlt.

R. Disperati

Büro : Aydın İş hanı 51 YALOVA Tel : 15 91 Tlg : Gardenia
İşletme : YALOVA - KARAMÜRSEL Km, 18 Tel : Altınova 85

Türkiye'de ilk olarak sisleme ile ZEYTİN ve SÜS FİDANI üretimi

Yeşil ve Güzel Bir Çevre İçin

DIŞ MEKAN BİTKİLERİ

İÇ MEKAN SÜS BİTKİLERİ

PARK, BAHÇE, KONUT, BÜRO,
FABRİKA DÜZENLEMESİ

TESİSLERİNİZİN
DOĞAL GÜZELLİĞİ
VE
YAĞIŞ, RÜZGAR vb.
ETKENLERE KARŞI
KORUNMASI

YURT İÇİ VE DIŞI
İNŞAATLARINIZDA
KOMPLE PEYZAJ
PLANLAMA VE
UYGULAMALARIYLA
YANINIZDA.